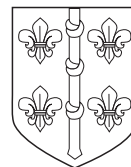

**Hiiumaa
Tootjate
Ühendus**

 Hansapank
Head mõtted saavad alati teoks

Hiiumaa majandusülevaade 2004

Kärdla 2005

SISUKORD

I SAATEKS	3
II MAJANDUSHARUDE LÜHIÜLEVAADE	4
Majandusharude käivete koondtabel	
Lisandväärtused majandusharude kaupa	
Põllumajandus	
Kalandus	
Tööstus	
Ehitus	
Kaubandus	
Turism	
Transport	
Muud	
Investeeringud majandusharude kaupa	
III TÖÖHÕIVE	28
Töökohtade arv majandusharude kaupa	
Keskmine palk majandusharude kaupa	
IV AVALIK SEKTOR	32
Avaliku sektori iseloomustus, töökohad, keskmine palk	
V PROGNOOSID JÄRGNEVATEKS AASTATEKS	34
Kavandatavad investeeringud ja töökohad	
Majanduskeskkonna baromeeter	
Huvitavad kommentaarid	
VI ANDMEID ESITANUD ETTEVÕTTED	36
VII HIIUMAA EDUKAD ETTEVÕTTED 2004	38
VIII SÜNDMUSED 2004	39
IX KOKKUVÕTE	40

I SAATEKS

Majandusülevaadet tehakse Hiiumaal juba kaheksandat korda. Ülevaates võetakse traditsiooniliselt kokku aasta jooksul Hiiumaa majanduselusel toimunud olulised sündmused, siin on kirjeldatud erinevate majandussektorite aasta suundumusi ja oodatavaid trende tulevikus. Välja on toodud ka käibed, lisandväärtused ja töötajate arvud erinevates sektorites. Lisatud on ettevõtjate abiga valminud kommentaarid. Ärge võtke käesolevat trükist absoluutse tõena, pigem on tegemist meile laekunud andmete põhjal kokku pandud hetkepildiga Hiiumaa majandusest ja võimalikest suundumustest tulevikus.

Esimene majandusülevaade nägi ilmavalgust 1998. aastal, mil tolleaegne Hiiumaa Hoiupanga juht Omar Jõpiselg selle ideega välja tuli. Varasematel aastatel on Hiiumaa majandusülevaate initsiaatoriks, tegijaks ja finantseerijaks olnud Hansapank. Viimased kolm aastat on koostamise juures olnud kolm huvitatud osapoolt – Hansapank, Hiiu Maavalitsus ja Hiiumaa Tootjate Ühendus.

Tänaseks on Hiiumaa Majandusülevaatest saanud traditsioon. Kuigi iga majandusülevaate sünn on olnud tegijate jaoks raske ja peamiselt entusiasmil põhinev, on kaheksa aasta pikkune ajalugu ja majandusnäitajate aegrida juba isenesest väärtus, mida teistel maakondadel ei ole ja mille nimel on tasunud pingutada.

Kasutatud andmed on kogutud Hiiumaa ettevõtetelt, kohalikelt omavalitsustelt ja riigiasutustelt – tänavu saatsime ankeedid 160 ettevõttele ja 34 riigiasutusele. Ankeete laekus tagasi rohkem kui eelmisel aastal – ettevõtetelt 93 ja riigiasutustelt 24. Puuduvate andmete leidmiseks kasutasime elektroonilisest äriregistrist saadud andmeid ettevõtjate majandusaasta aruannete kohta.

Suur tänu kõikidele meile andmeid esitanud ettevõtjatele ja riigiasutustele abi eest - Eestis ainulaadse majandusülevaate koostamine on võimalik ainult tänu Teile! Loodetavasti saame Teiepoolsele vastutulelikkusele loota ka tulevikus!

Elmo Harjak
AS Hansapank
Hiiumaa kontorite juhataja

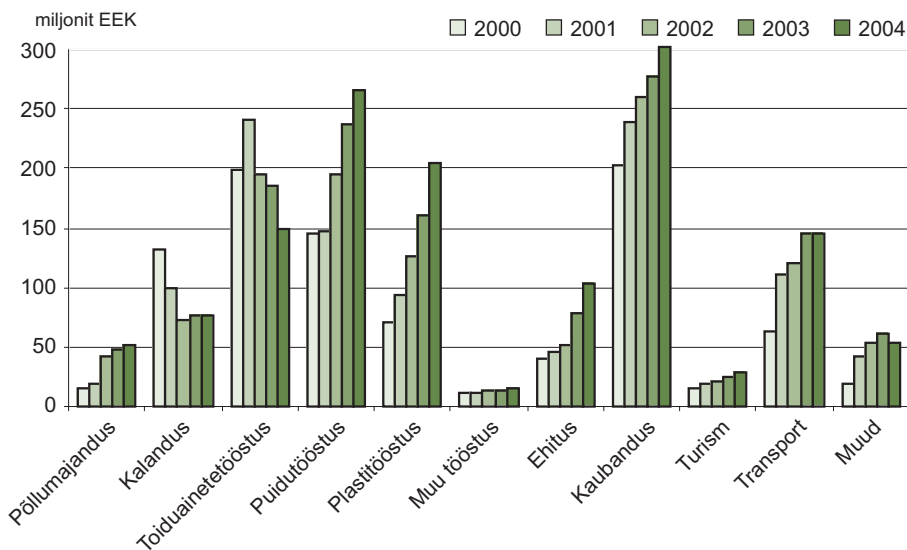
Aare-Villu Kattel
Hiiu Maavalitsus
Majandusarenguosakonna juhataja kt

II MAJANDUSHARUDE LÜHIÜLEVADE

Majandusharude käivete koondtabel (milj. EEK)

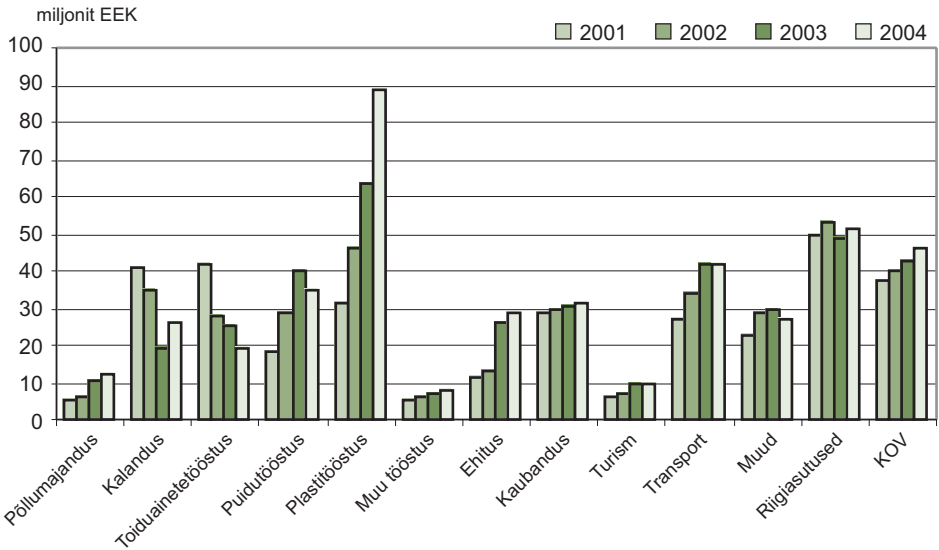
Majandusharu	2000	2001	2002	2003	2004	kasv 03-04
Põllumajandus	15	20	43	49	52	8%
Kalandus	132	100	73	76	76	-1%
Tööstus kokku	426	494	533	594	632	6%
Toiduainetetööstus	199	241	195	184	149	-19%
Puidutööstus	145	147	198	237	265	12%
Plastitööstus	70	93	127	160	204	28%
Muu tööstus	12	12	13	13	15	14%
Ehitus	41	47	51	79	103	31%
Kaubandus	203	239	252	278	301	8%
Turism	16	18	23	25	28	12%
Transport	64	111	117	146	144	-1%
Muud	20	42	54	60	54	-10%
KOKKU	916	1070	1146	1307	1391	6%

Majandusharude käibed aastate lõikes

Lisandväärtused (milj. EEK)

Majandusharu	2000	2001	2002	2003	2004	kasv 03-04
Põllumajandus	1,8	4,8	6,2	10,2	12,1	18,1%
Kalandus	17,2	40,8	34,6	19,2	26,1	36,1%
Tööstus	66,7	96,8	109,6	135,5	150,9	11,4%
Toiduainetetööstus	26,8	41,7	28,2	25,2	19,5	-22,3%
Puidutööstus	12,7	18,4	28,7	39,8	34,6	-13,0%
Plastitööstus	23,1	31,2	46,2	63,8	89,0	39,5%
Muu tööstus	4,0	5,4	6,4	6,7	7,7	15,3%
Ehitus	10,1	11,0	13,1	26,0	28,6	9,8%
Kaubandus	23,4	28,4	29,7	30,2	31,4	4,2%
Turism	2,1	6,1	6,9	9,4	10,0	6,0%
Transport	12,0	26,7	34,3	41,5	41,3	-0,4%
Muud	13,0	22,6	28,6	29,7	26,8	-10,0%
Riigiasutused	54,5	49,7	52,9	48,6	51,2	5,3%
KOV	38,2	37,4	40,4	42,5	46,1	8,4%
KOKKU	239,0	324,4	356,3	392,8	424,4	8,0%

Majandusharude lisandväärtused aastate lõikes

PÕLLUMAJANDUS

Sektoris esindatud	Piimakarjakasvatus, lihloomakasvatus, seakasvatus ja taimekasvatus
Netokäive	52 miljonit krooni, ↑ 8%
Töökohti	79, ↑ 10%
Lisandväärtus	12 miljonit krooni, ↑ 18%
Investeeringud	7,1 miljonit krooni
Suurim investeering:	Mereliiva talu OÜ põllumajandustehnika soetamine summas 3,1 miljonit krooni
Keskmine palk	4 934 krooni

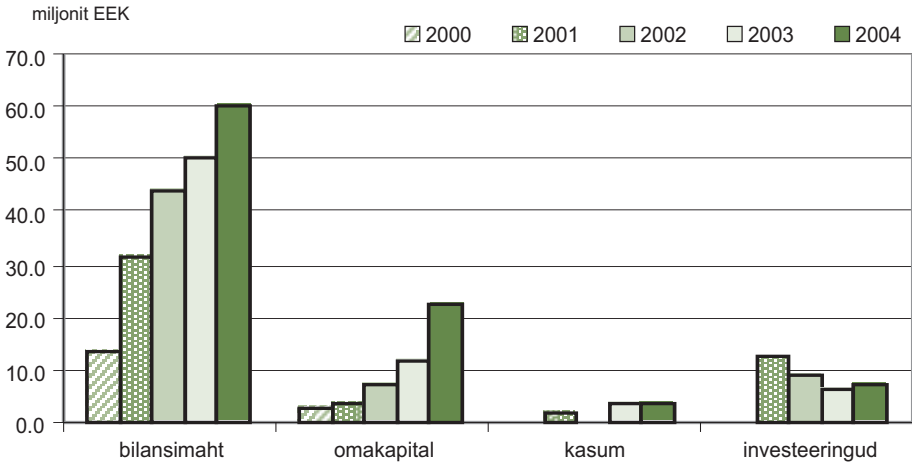
Hiiumaa põllumajandussektori tugevaim osa on seakasvatus. Ari Kaup OÜ on soome kapitalil põhinev ettevõtte, mille osa saare põllumajanduse käibes ja lisandväärtuses on väga suur (vastavad numbrid on 65% ja 42%). Seakasvatuse areng on olnud muljetavaldav – aastane toodangumaht oli 2158 tonni (19 700 isendit). Seakasvatustettevõtte areng on kiirendanud teiste põllumajandustootjate arengut teravilja ja teenuste ostu kaudu. Uute arengutena on ettevõttel kavas rajada Hiiumaale emistesigala ja tapamaja. Kui emistesigala rajamise plaan oli ettevõttel juba varem, siis tapamaja ehitamise mõte pärineb 2005 aasta algusest, kui lahvatas vastuolu Saaremaa Laevakompaniiga, kes keeldus Ari Kauba põrsaid Hiiumaale ning nuumikuid mandrile vedamast.

Huvitava tegevusalana on Hiiumaal alustatud metssigade kasvatamist looduslikes tingimustes. Isendite arv on suurenenud paarikümneni ja usutavasti on paari aasta pärast tegemist juba tõsise mahuga ettevõtmisega. Praegusel hetkel on tegevus algaasis, kus raha teenitakse peamiselt külastuste arvelt.

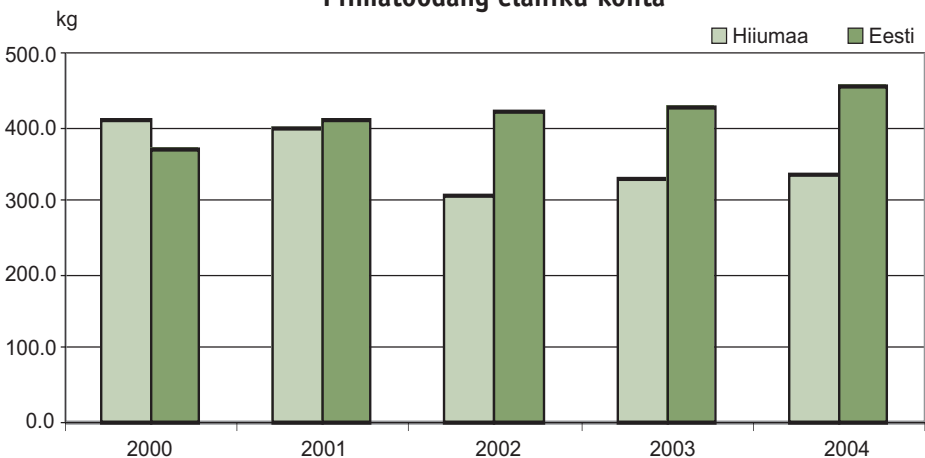
Veisekasvatuse suuremamahulises harus - piimatootmises on viimastel aastatel saabunud mõningane stabiilsus. 2003. aastast alustati toorpiima vedu Saaremaale ja piimaraha laekumine töötlejalt oli stabiilne. Siiski jätkus trend, kus väikesed tootjad lõpetasid piimatootmisega tegelemise, suuremad neis püüavad üle minna lihaveiste kasvatamisele. Usutavasti on piimatootmise jätkuvas arenguks Hiiumaal vajalik oma väikese piimatööstuse teke, milline valmistaks kindlat nišitoodangut. Selline stsenaarium suurendaks loodetavalt Hiiumaa piimatoodangu mahtu, kuid seab tootjatele ka kõrged nõudmised piima kvaliteedi osas. Jõudluskontrolli keskuse andmetel toodeti 2004. aastal Hiiumaal 3,5 tuhat tonni piima, mis oli 1% rohkem, kui varasemal aastal. Probleeme on olnud piimatootjate „ühe mütsi alla“ saamisega – ka piima ühise müügi osas Saaremaale või Raplasse ei ole sugugi lihtne ühtset seisukohta saavutada. Kiiresti on kasvanud lihaveiste kasvatajate arv. Usutavasti on täna Hiiumaal juba peaaegu 1500 lihaveist.

Põllumajanduse tulevikuväljavaated on oluliselt paremad, kui paar aastat tagasi. Seda eelkõige erinevate toetuskeemide rakendumise tõttu, mis võimaldavad maandada sektori ebakindlusest tulenevaid riske ja muudavad põllumajandusettevõtteid atraktiivsemaks nii pankade kui investorite jaoks. Siinjuures on vaja meeles pidada, et investeeringutoetus üksi ei saa olla pikaajalise äriidee aluseks. Järjekord peaks olema ikka vastupidi – hea äriidee ja siis erinevad võimalused idee teostamiseks. Kriitilise tähtsusega on tapamaja rajamine, tänane keeruline ja kallis logistika ning SLK vastuseis loomade veol ei kutsu loomakasvatuse investeerima.

Põllumajandusettevõtete näitajad

Piimatoodang elaniku kohta

KALANDUS

Sektoris esindatud: Rannakalandus, kaugpüük ja kalakasvatus

Netoäive: 76 miljonit krooni, ↓ 1%

Töökohti: 171, ↓ 18%

Lisandväärtus: 26 miljonit krooni, ↑ 36%

Investeeringud: 3,9 miljonit krooni

Suurim investeering: Dagomar AS kalalaevade remont summas
3,7 miljonit krooni

Keskmine palk: 7 800 krooni

Hiiumaa ajalooliselt kõige traditsioonilisem tegevusala - kalandus, oli 2004. aasta lõpuks ilmselt suuremas kriisis kui ei kunagi varem. Otsides kriisi põhjuseid jõudsime mitmete asjaoludeni, mis selle põhjuseks võiksid olla:

- Kala kvaliteedi langus. Väga väike kilu-räim põhjustas tööstuse toormeks sobimatus ja hinna languse. Tööstused on käesoleval aastal alustanud Rootsi kala kasutamist, mis on kvaliteediti parem ja fraktsioonilt tööstustele sobivam. Makstakse kõrgemat hinda, lisakulu on transpordile.

- USA Dollari kursi langus põhjustas tööstuse toodangu realiseerimishinna kukkumise. Enamus toodangust realiseeriti Ukrainasse ja Venemaale, kus traditsiooniliselt on lepingute valuutaks dollar. See omakorda põhjustas tugeva surve toorkala hinnale.

- Euroopa Liiduga liitumine 01.05.2004 mõjutas kalandust peamiselt kahel moel – tekkisid tõsised kaadriprobleemid, kuna sama töö eest olid soomlased-rootslased meremeestele valmis rohkem palka maksma. Lisaks lõppes vabakaubanduslepe Ukrainaga, mistõttu sinna müüdüd tööstuse toodangule lisandus tollimaks. Tööstuse seiskumisega on mõneti käest antud hiildaste olulisim konkurentsieelis, kalaressursi lähedus. Loodetavasti on kala kvaliteedi paranedes seda võimalik uuesti ära kasutada.

Kui 2004. aasta lõpus oli Dagomari laevastik veel endine (12 laeva Läänemerele + 3 rendilaeva ookeanipüügiks), siis 2005. aastal alustatakse laevastiku uuendamist, mille käigus on plaanis osa MRTK tüüpi laevadest müüa ja soetada asemele kaasaegsemaid laevu. Kindlasti peab sellega paranema ettevõtte efektiivsus ja alanema toorkala omahind. Osa MRTK-sid säilitatakse et teostada püüki lähemal asuvatest piirkondades ja Liivi lahel.

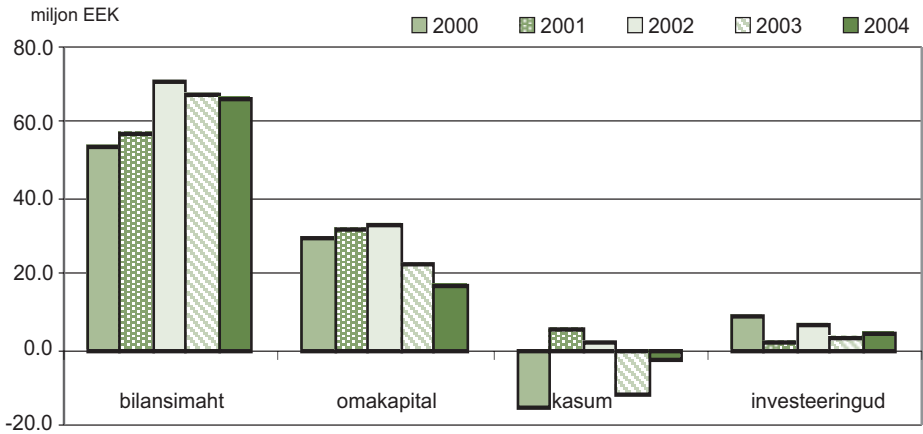
Tegijate arvates on naaberriigid Läti ja Leedu oma kalanduspoliitika Eestist paremini paika saanud. Eestis on kalandus sattumas liigselt poliitilisse tõmbetuulde, mille tagajärjed võivad olla ettearvamatud.

2005. aastal on kalanduses oodata esimeste Euroopa Liidu toetuskeemide rakendumist: kalalaevastiku moderniseerimise ja uuendamise toetus; kalasadamate moderniseerimise toetus; kalalaevade püügivõimsuse reguleerimise toetus

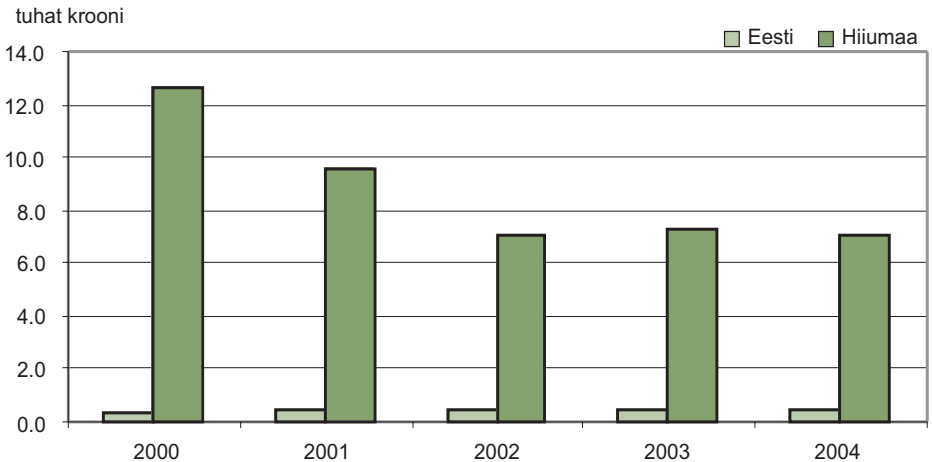
(utiliseerimine). Sellised skeemid ei saa jätta kalanduse arengut mõjutamata, küsimus on peamiselt selles, kui paljud tegijad otsustavad kalapüügi lõpetada, kui paljud tegevust edasi arendada.

Kalanduse tulevik Hiiumaal sõltub paljuski kalatööstuse arengutest ja ümberprofileerumise oskusest. Samas on tulevikus palju määramatust. Kui loodusliku ressursi – toorkala kvaliteet ei parane, siis ei ole seda ka võimalik normaalse hinnaga tööstusele müüa ja tehtud investeeringuid tagasi teenida.

Kalandusettevõtete näitajad

Kalanduse käive elaniku kohta

TÖÖSTUS

Sektoris esindatud: Toiduainetetööstus, puidutööstus, plastitööstus, tekstiilitööstus

Netoäive: 632 miljonit krooni, ↑6%

Töökohti: 1133, ↑6%

Lisandväärtus: 151 miljonit krooni, ↑ 11%

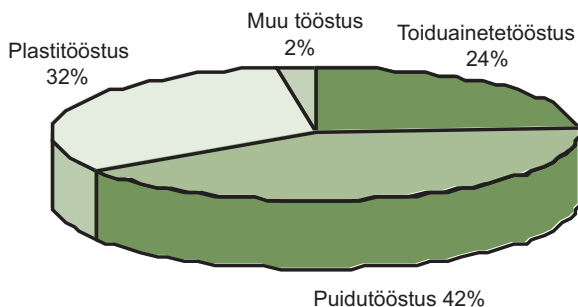
Investeeringud: 49 miljonit krooni

Keskmine palk: 4 777 krooni

Hiiumaa ei ole traditsiooniline tööstuspiirkond, ometi on tööstus väga oluline majandusharu, andes siinse majanduse käibest peaaegu poole ja lisandväärtusest üle kolmandiku. Olulisemad tööstuse harud on toiduainetetööstus, puidutööstus ja plastitööstus. Ülejäänud tööstusettevõtted on kajastatud muu tööstuse sektoris. Töökohtadest on tööstuses ca 30%.

Tööstuse harude käibe dünaamikat analüüsid selgub, et kahe aastaga on toiduainetetööstus oma liidripositsiooni käest andnud. Kui 2002. aastal andis toiduainetetööstus 39% käibest, siis 2004. aastal ainult 24%. Nagu allpoololevalt diagrammilt näha, on käibe osas liidriks tõusnud puidutööstus.

Tööstuse käibe jagunemine 2004

TOIDUAINETETÖÖSTUS

Sektoris esindatud: Kalatööstus, kala vahendamine ja pagaritööstus

Netoäive: 149 miljonit krooni, ↓ 19%

Töökohti: 410, ↓ 9%

Lisandväärtus: 19 miljonit krooni, ↓ 22%

Investeeringud: 800 tuhat krooni

Suurim investeering: Hiiumaa Tarbijate Ühistu, Hiiu Pagari ja Hiiu Köögi seadmed kokku summas 480 tuhat krooni

Keskmine palk: 3 605 krooni

Kalatööstus on läbi aegade olnud väga oluline majandusharu, kus on hõivatud olnud kõige rohkem hiidlasi. Peamised argumendid siin tootmiseks on kalavarude lähedus (sadamad), tootmisbaaside olemasolu ja pikaajalised kala töötlemise traditsioonid.

2004. aasta oli kalatööstusele raske aasta. Pikka aega kestnud ebamäärane olukord Hiiumaa kalatööstuses lõppes Dagotari pankrotiavaldusega. Vastu jõule jäi kalatehase seiskumine ilma tööta ca 300 inimest. Vürtsi lisis asjaolu, et pankrotiavalduse esitajaks olid ettevõtte omanikud. Töötajäänute lootus, et pankrotihaldur tööstuse uuesti käivitada otsustab, ei täitunud. Ülevaate koostamise ajaks on selgunud, et Dagotari pankrotivara omandaja - Hiiu Kalatööstus, on suutnud tootmise osalises mahus taastada. Loodetavasti õnnestub kalatehase täismahus käivitamine juba sügisel 2005.

Sellise mahuga ettevõtte pankrotistumine piiratud territooriumil ei ole möödunud ilma väikese sotsiaalse kriisita, mille inimeste töötajäämine tekitab. Eriti raske on Kõrgessaare Valla olukord, kus kalatehases hõivatuid oli kõige rohkem. Kindlasti on pankroti mõju tunda veel paljude ettevõtete 2005. aasta majandustulemustes, võib-olla ka kauem. Peamised sektorid, kus tagasilööke võib oodata on teenindus ja kestvuskaukade müük.

Hiiumaa Tarbijate Ühistu pagaritööstusel (Hiiu Pagari) ja kulinaarial (Hiiu Köök) on 2004. aastal läinud hästi – käive kasvas aastaga 5%. Pagaritööstuse maht on olnud suhteliselt stabiilne, näidates vähest kasvutrendi. Hiiu Köögi käibe kasv on olnud suurem, seda peamiselt tänu soojade toodete pakkumisega alustamisele, mille tarbijaskond on kiiresti omaks võtnud. Kuna mahuliselt on kalatööstus oluliselt suurem, kui pagaritööstus, siis jäi toiduainetetööstuses 2004. aastast domineerima negatiivsem pool.

PUIDUTÖÖSTUS

Sektoris esindatud: Puidust toodete valmistajad, puidu töötledjad ja metsavarurjad

Netokäive: 265 miljonit krooni, ↑ 12%

Töökohti: 197, ↑ 11%

Lisandväärtus: 35 miljonit krooni, ↓ 13%

Investeeringud: 15 miljonit krooni

Suurim investeering: Vesset OÜ investeeringud saetööstuse käivitamiseks summas 7,2 miljonit krooni

Keskmine palk: 5 289 krooni

Hiiumaa metsadest on umbes üks kolmandik riigimets, ülejäänud kaks kolmandikku moodustavad eraomandis olevad metsad. Kvaliteedilt on riigimets aga parem, kuna selle hooldamisega on aastate jooksul pidevalt tegeletud. Puidutööstuse sektorisse on käesolevas ülevaates liidetud ka metsavarumise tegelevad ettevõtted.

Metsavarumises oli 2004. aastal täheldatav raiemahtude kasvu pidurdumine. Metsateatiste andmete järgi kasvas raiemaht 211 tuhande tihumeetrini, mis teeb aastaseks kasvuks ca 2% (võrdluseks 2003. aasta kasv oli 29%). Eesti mastaabis raiemaht 2004. aastal kukkus üle 2%. Suurenenud on hoolduraide osakaal – kui 2003 olid hooldusraied 23% kogumahust, 2004 juba 31%. Eestis kokku on raieliigiti proportsioon suhteliselt sarnane Hiiumaaga – hooldusraied moodustavad 28% kogumahust.

Kuidas tegelikult raiemaht muutus, on täpselt raske hinnata – metsateatised ei pruukinud realiseeruda raiena, kuna ilmastkuolud ei soosinud raiumist – sügis oli märg ja talve algus pehme.

Puidutööstusesse tekib iga aastaga uusi ettevõtteid, mille eesmärk on puidule täiendavalt väärtust anda. Hea meel on tõdeda, et üha suurem kogus kohalikku ümarpuitu leiab töötlemist siin Hiiumaal ja üha vähem läheb siit välja töötlemata kujul.

2004. aastal oli puidusektori olulisim areng saare suurima saeveski käivitumine, mille võimsused võimaldavad töödelda kogu Hiiumaalt raiutava palgikoguse – osa toormest tuuakse Saaremaalt. Vesseti saetööstuse peamine argument on toorainebaasi lähedus ja väärtusketi pikkus. Mida rohkem puidule kohapeal väärtust antakse, seda rohkem väärtust kohapeale jäetakse.

Jõudu on kogumas küttepuid väärtustamine, halupuu ning puiduhakke eksport, millest õnnestumise korral võib saada oluline vähemväärtusliku puidu realiseerimise kanal.

PLASTITÖÖSTUS

Sektoris esindatud: Plastist ja kilest toodete valmistajad ning toodete koostajad

Netokäive: 204 miljonit krooni, ↑ 28%

Töökohti: 425, ↑ 22%

Lisandväärtus: 89 miljonit krooni, ↑ 40%

Investeeringud: 34 miljonit krooni

Suurim investeering: Liisbet Tukat OÜ uue tootmishoone ehitus ja sisustamine summas 10 miljonit krooni

Keskmine palk: 6 104 krooni

Hiiumaa plastitööstus on olnud vaieldamatult saare viimase aja edukam ja üllatavalt kiirelt arenev majandusharu. Käibe kasv on olnud kolme aastaga üle kahe korra ja käibe järgi on tegemist Hiiumaa suuruselt kolmanda sektoriga. Lisandväärtuselt on tegemist saare suurima majandusharuga – plastitööstus annab üle viiendiku Hiiumaal toodetavas lisandväärtusest.

Millest tuleneb selline kasv? Arvatavasti on siin oma osa nii traditsioonidel, õigetest otsustel, tugevatel tegijatel, odavamal tootmisel, kui ka kiiresti kasvaval turul. Kuigi konkurentsieliseks on ka odavam tööjõud, ei ole enamus plastiettevõtteid oma äri sellele üles ehitanud. Pigem on oluline olnud tarnekindlus ja kvaliteet, mida koostööpartnerid valiku tegemisel arvestavad. Oma osa on erinevate arvamuste kohaselt ka tootmisruumide väljanägemisel, töökultuuril ja ISO tsertifikaadil. See lubab loota plastitööstuste jätkusuutlikusele ka tulevikus. Pidev investeerimine tehnoloogia ja seadmete täiustamisse loob head eeldused järjest keerulisemate ja kõrgema kvaliteediga toodete valmistamiseks.

Mida oma kaheksaastase kogemuse põhjal kindlasti väita võime on see, et plastiettevõtete hulgas ei ole ühtegi ettevõtet, kes oma majandustulemusi saladuseks peaks.

Usume, et plastifirmade võidukäik jätkub ka tulevikus, kuigi edasiseks kasvamiseks on ennekõike vaja lahendada tööjõu probleem - kust leida kvalifitseeritud töötajaid. Tegemist ei ole plastitööstuse spetsiifilise probleemiga, tänu kiirele kasvule annab see siin lihtsalt valusamalt tunda. Loodetavasti leevendab probleemi Suuremõisa Tehnikumis 2003. aastal alustanud plastitööstuse seadistajate koolitus.

MUU TÖÖSTUS

Sektoris esindatud: Õmblustööstus, metallist toodete valmistamine ja filtrite tootmine

Netokäive: 15 miljonit krooni, ↑ 14%

Töökohti: 100, ↓ 7%

Lisandväärtus: 7,7 miljonit krooni, ↑ 15%

Investeeringud: 0,3 miljonit krooni

Keskmine palk: 2 950 krooni

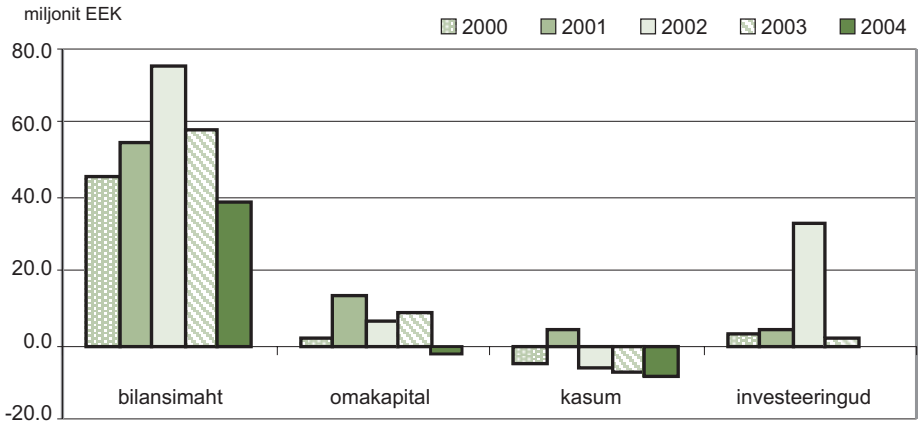
Muu tööstus on kogum erineva tegevusalaga ettevõtetest, mis eelneva kolme tööstuse haru alla ei mahtunud.

Pikaajaliste traditsioonidega Hiiumaa õmblustööstustel ei ole eelmisel aastal hästi läinud – üks ettevõtte läks pankrotti ja teine lõpetas tootmise seoses tellimuste vähesusega. Tagantjärei tarkusena on nõrkuseks olnud allhanke tegemine ühele kliendile, mis mõlemal juhul saigi saatuslikuks. Ostjate riskide hajutamine on igal tegevusalal oluline, eriti aga õmblustööstuses. Hiiumaale tõi oma tootmise Haapsalu ettevõtte filiaal, mis jätkab Hiiumaa tublidele õmblejatele töö andmist. Ilmselt on igasuguse tootmise arendamisel väga oluline väljaõppe saanud töötajate olemasolu. Mida aeg edasi, seda enam kaotame meie konkurentsieelise - madalad tööjõukulud. Tuleb tõsiselt mõelda sellele, kuidas edaspidi konkurentsisis püsida.

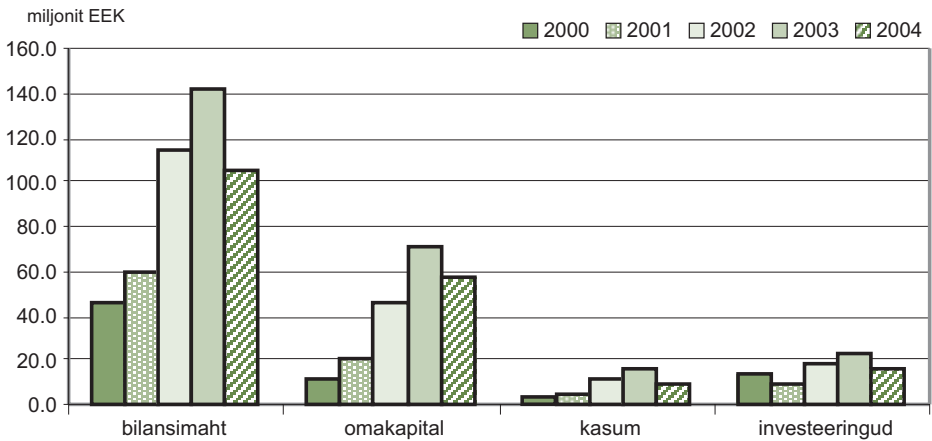
Metallitöötlemises on pikki aastaid toimunud taandarengu järel tunda arengut. Tekkinud on uusi ettevõtteid, näiteks Faasion Metall OÜ, mis tegeleb plekk-katuse erinevate plekist detailide tootmisega. Usutavasti oleks turgu ka sepistel ja muudel metalltoodetel, mida turistidele pakkuda. Selles osas on metallitöötlemisel arenguruumi veel küll.

Filtrite valmistamine on suhteliselt stabiilne väikese mahuga tegevusala, mille toodangu sihtriigid on peale Eesti veel Valgevenesesse ja Venemaale.

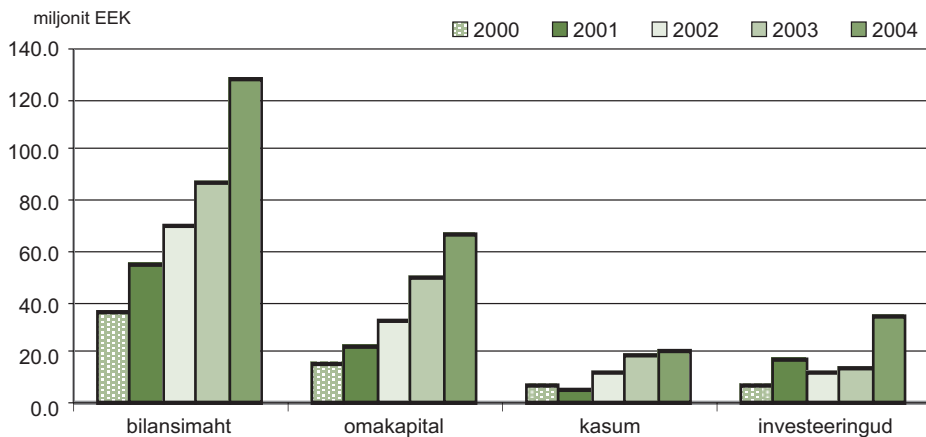
Toiduainetetööstuse ettevõtete näitajad

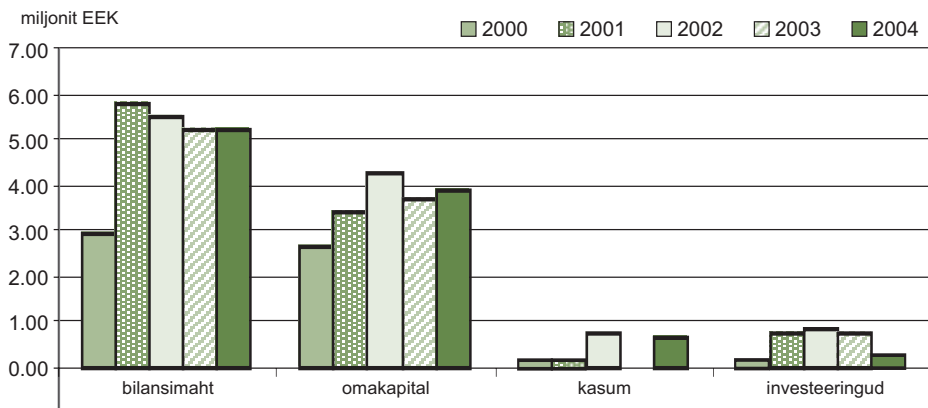
Puidutööstuse ettevõtete näitajad

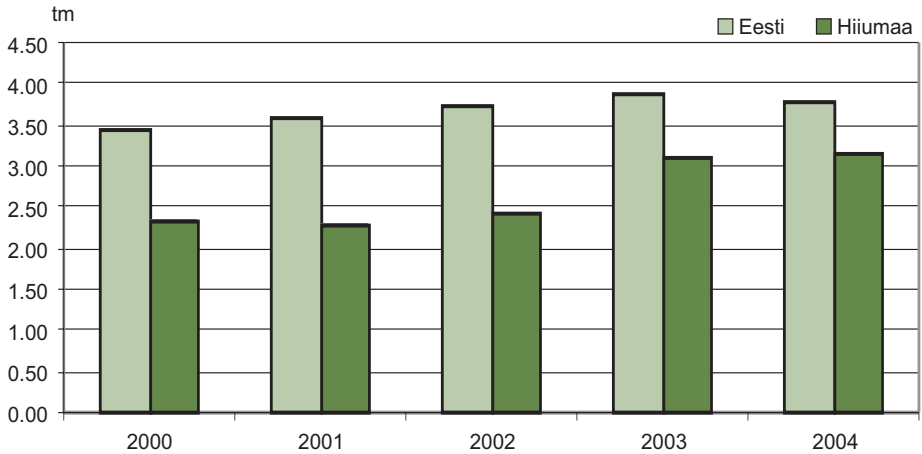
Plastitööstuse ettevõtete näitajad

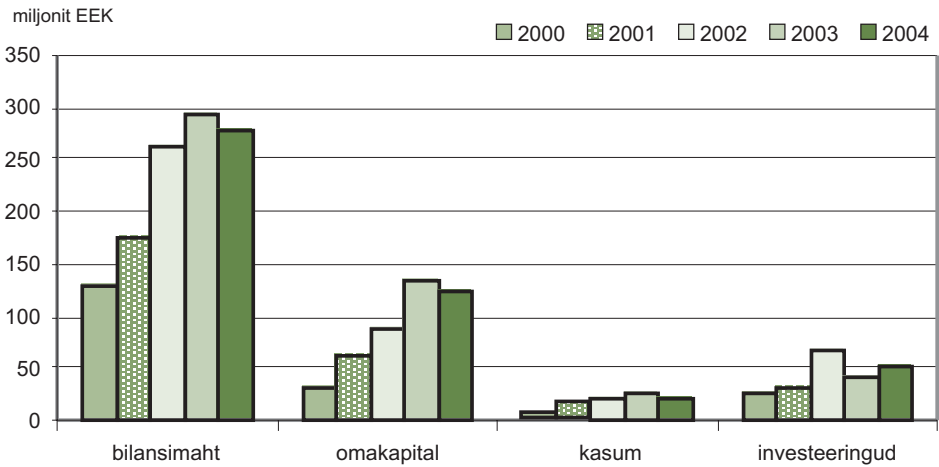
Muu tööstuse ettevõtete näitajad

Raiemaht metsamaa ha kohta

Tööstuse ettevõtete näitajad läbi viie aasta

EHITUS

Sektoris esindatud: Üldehitus, teede ehitus, san-tehnilised tööd, elektritööd, maaparandustööd, projekteerimine

Netokäive: 103 miljonit krooni, ↑ 31%

Töökohti: 216, ↑ 2%

Lisandväärtus: 29 miljonit krooni, ↑ 10%

Investeeringud: 9 miljonit krooni

Suurim investeering: Hiiu Teed OÜ teetöödeks vajaliku tehnika soetamine summas 4,9 miljonit krooni

Keskmine palk: 5 773 krooni

Ehitussektori käekäik sõltub vast sektoritest kõige otsesemalt sellest, kuidas majandusel tervikuna ja igal ettevõttel või inimesel eraldi on läinud. Ehitama niisama kergekäeliselt ei hakata, halvemate aegade ootuses jäetakse investeeringud pigem tegemata. Seetõttu on ehitamise aktiivsus mingil määral majanduse edukuse indikaatoriks.

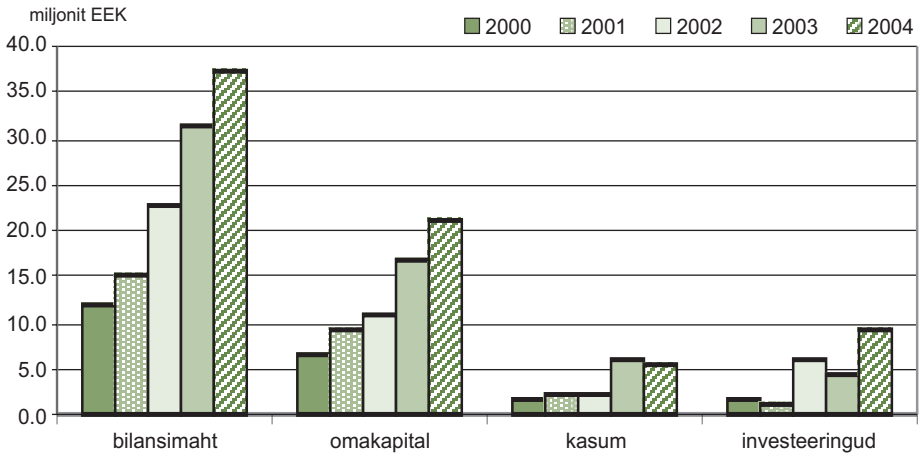
Hiiumaa ehitussektori eripäraks on suhteliselt suletud turg. See seab barjäärid väljast siia ehitama tulijatele ja teeb sisenemise uutele tegijatele raskeks. Teiselt poolt on ka siit mandrile ehitama minek seotud oluliste lisakuludega.

Üldehitusettevõtted on enamuses pikaajalise ajalooga ja viimasel ajal uusi firmasid turule lisandunud ei ole. Turg on jagatud ja väljast ehitajat kuigi tihti ei otsita. See aga ei tähenda, et ehitushindu oleks võimalik dikteerida. Hinnad paneb paika nõudmise-pakkumise vahekord ja selle reguleerimiseks on mandriehitajaid kasutatud.

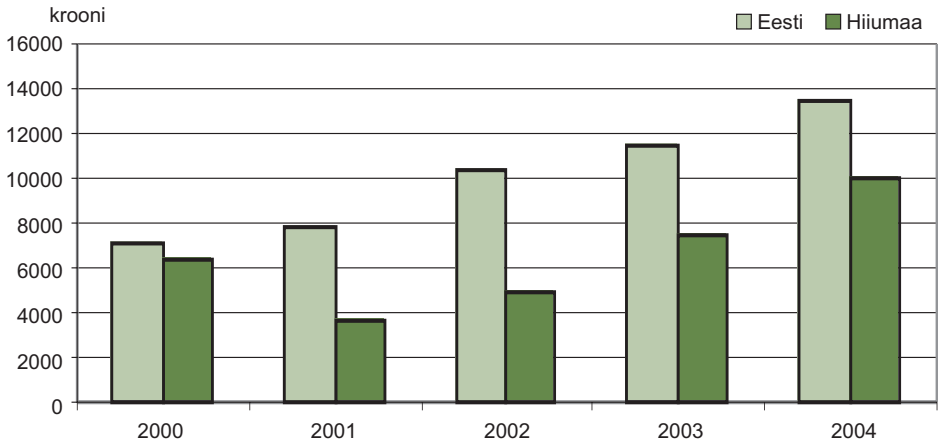
Teedeehitus annab ehitussektori mahust umbes kolmandiku. Teedeehituse arvelt toimus 2003. aastal tuntav käibe kasv, kuna ehitusettevõtete hulka lisandus Hiiu Teed OÜ. Teedeehituses on kohalik turg kiiresti väikseks jäänud ning suur osa töid tehti mujal Eestis. Sellest on tingitud ka 2004. aasta suur mahukasv ja ilusad majandusnäitajad.

Enamuse avaliku sektori ja ka suuremate erasektori ehitustööde teostaja selgub vähempakkumiste teel. Vähempakkumiste läbiviimisel kehtivad erinevad reeglid ja tihti on kõige olulisemaks kriteeriumiks hind. Mitme ehitaja arvates peaks vähempakkumiste korraldajad tähelepanu osutama ka tulevase partneri keskmise palga näitajale. See näitaks, kas ettevõtte maksab legaalset palka või mitte ja aitaks vähendada kõlvatut konkurentsi maksude maksmatajätmise teel. Keskmise palga tõus ehituses näitab, et trend on palkade legaliseerimine, tuleks tunnustada neid ettevõtteid, kes selles osas teistest ees on.

Ehitusettevõtete näitajad

Ehitustööde maht elaniku kohta

KAUBANDUS

Sektoris esindatud: Jaekaubandus ja teenindus

Netokäive: : 301 miljonit krooni, ↑ 8%

Töökohti: 308, ↓ 5%

Lisandväärtus: 31 miljonit krooni, ↑ 4%

Investeeringud: 3,5 miljonit krooni

Suurim investeering: Hiiumaa Tarbijate Ühistu uue rändkaupluse soetamine ja investeeringud Kärkla ning Emmaste kauplustesse 860 tuhat krooni

Keskmine palk: 4 249 krooni

Hiiumaa kaubanduses on täheldatav suur kontsentreeritus - Hiiumaa Tarbijate Ühistu omab suurt turuosa. Erinevatel andmetel on HTÜ käes kolmandik jaekaubanduse turust ja ca 65% toidukaubanduse kogumahust. Tarbijate Ühistu eeliseks on üle Hiiumaa ulatuv jaotusvõrk – 8 kauplust ja poebuss ning tsentraliseeritud kaubamärgid ja tootevalikud. Oluline on olnud ka järjekindel investeerimine nii hoonete, kui tehnoloogia uuendamisse.

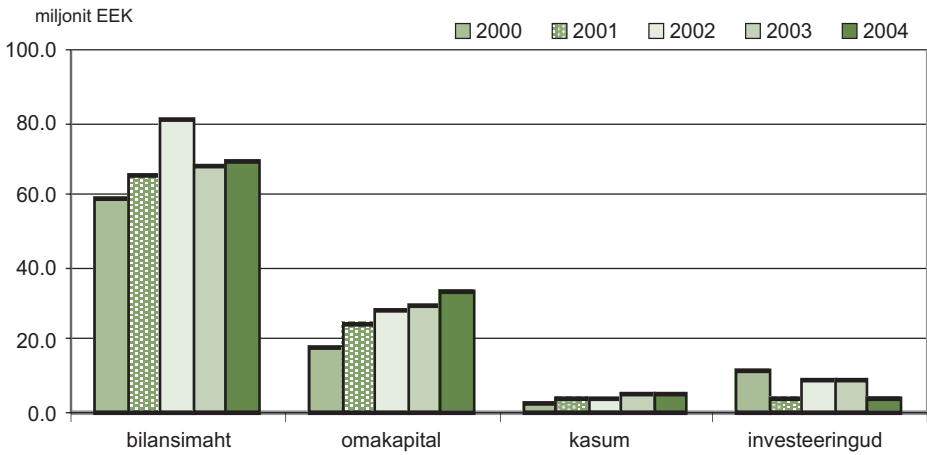
Toidukaubandusturul on möödas need ajad, kui kõik kauplused hästi elasid. Klientide nõudlikuse tõus ja marginalide vähenemine on väikeste kaupluste pidamise muutnud väga raskeks. Turuliidriga sammu pidada ei ole olnud lihtne ja paljud on käega lõõnud. Paljude toidukaupade puhul on võimalik teatud mahust alates kvaliteeti hoida. 2004. aastal oli kuulda ka Säästumarketi huvist Hiiumaa turu vastu ja võimalikust asukohast, realistete sammudeni see plaan siiski jõudnud ei ole.

Tarbe- ja kestvuskaupe müük on viimasel aastal elanud vaikelu või kasvanud väga vähe. Üks põhjus võib olla kalatööstuse alanud raskused, mis hoidis suurt osa inimesi ebakindluse tõttu kestvuskaupe soetamast. Kestvuskaupe ja teenuste mahud on esimesed indikaatorid, kus nii suure osakaaluga sektori raskused tunda annavad.

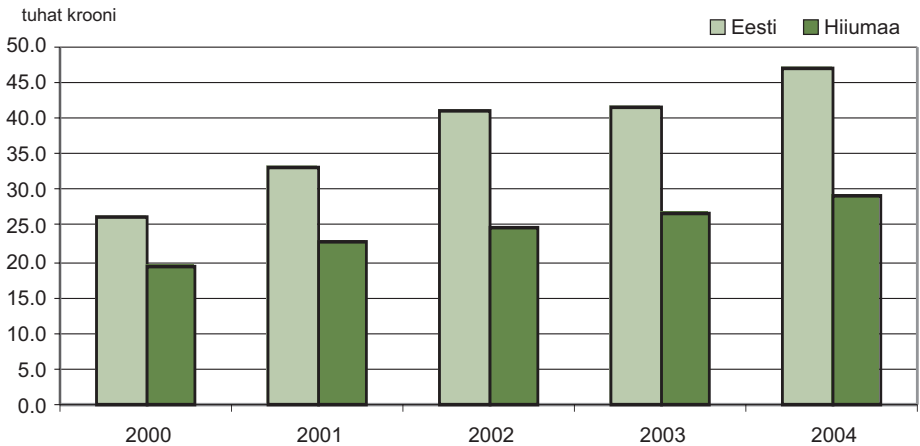
Kütusemüügiturul erilisi muutusi ei toimunud. 2003. aastal uue operaatori kätte läinud AS Klemet tanklad muutsid veel kaks kord operaatorit – esmalt Venenum OÜ ja siis Oilex OÜ. Teise kohaliku kütusemüüja – Jetoil AS automaattankla ilmestab linnapilti ja tundub olevat kohalike poolt hästi omaks võetud.

Autokaubandust esindab Hiiumaal Peugeot autosalong - Mameta H OÜ. Äriideeks on lisaks uutele autodele ka firmateeninduse koha peal pakkumine ja sellel tundub olevat tulevikku. Teenuste kättesaadavus on kindlasti üks automargi valiku põhjuseid. Pooleteise aastaga on Hiiumaale müüdud 14 uut Peugeot'd ja müük näitab kasvutrendi. Ilmselt võiks kaaluda automarkide ringi suurendamist, et veelgi rohkemate klientidele meele järgi olla.

Kaubandusettevõtete näitajad

Jaekaubanduse käive elaniku kohta

TURISM

Sektoris esindatud: Majutus ja toitlustus

Netokäive: 28 miljonit krooni, ↑ 12%

Töökohti: 147, ↓ 4%

Lisandväärtus: 10 miljonit krooni, ↑ 6%

Investeeringud: 7,3 miljonit krooni

Suurim investeering: Padu Hotelli uue hoone ehitus ja sisustamine summas 3,1 miljonit krooni

Keskmine palk: 3 289 krooni

Naabersaare Saaremaa turismisektoriga võrreldes, on Hiiumaa turism killustatud, ettevõtted on väikesed ja tegevust on turistil siin palju vähem. Ometi on ka meil väga hästi läinud - Hiiumaa külastatavus on SLK statistika põhjal korralikult kasvanud (reisijate arv 12%, autode arv 15%), majutusasutusi on jõudsalt juurde tekkinud ja toitlustusvõimalusedki on aasta-aastalt paranenud.

Turismi arenguks on oluline, et meie külalistele meeldiks siin olla ja nende ootused saaksid täidetud. Ilmselt on Hiiumaale tuleku põhjused hoopis teised, kui Saaremaale minekuks. Siit otsitakse pigem puhkust ja rahu, mida enamasti ka leitakse. Meie turismi alustaladeks on paljud väikesed majutus- ja toitlustusettevõtted, kelle äri iseloomustab tugev sesoonsus. Suvel on kliente kõigi jaoks piisavalt, alates sügisest algab vaikne periood, mil kliente käib vaid vähestes majutusasutustes ja toitlustajad peavad läbi ajama vaid kohalike klientidega.

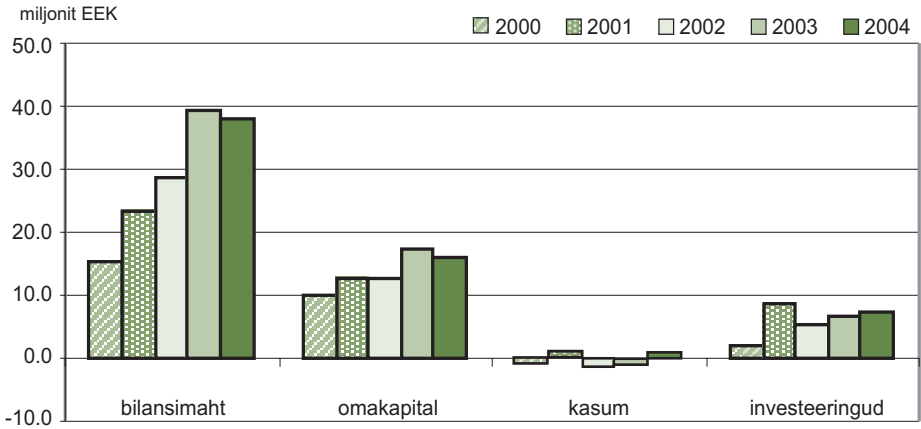
Mitmed majutusettevõtted on proovinud müüa majutust paketi mõne muu tootega, või pakkunud klientidele võimalust kalal käia, ratsutada või matkata. Kahjuks peab tunnistama, et nende võimaluste kasutajaid veel väga palju ei ole, samas annab teadmine, et see võimalus on olemas, iseenesest väärtust juurde.

Toitlustusettevõtete areng on aastaid olnud tagasihoidlikum, 2004. aastal on üle mitme aja juurde tekkinud ka uusi toitlustusasutusi. Nii on Kärkla külje alla Linnumäele tekkinud korralik söögikoht koos forellipüügi võimalustega, samuti on Kassaris alustanud menukas Pullu-Pubi.

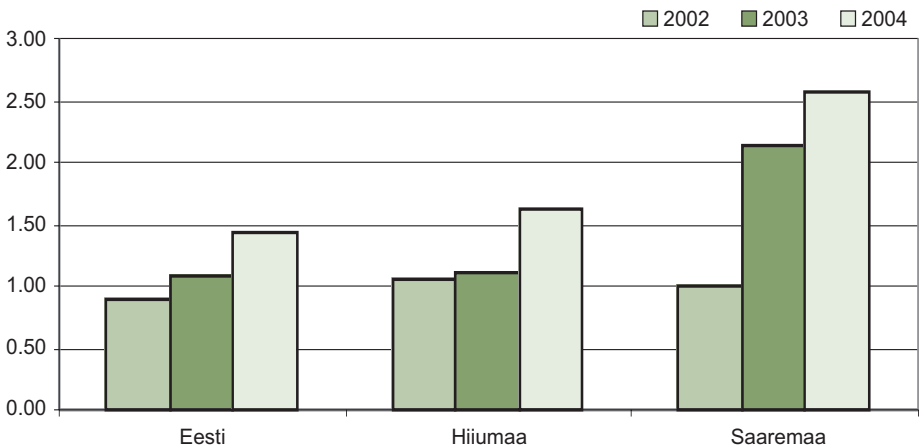
Viimastel aastatel on maapiirkondade turismi arengut turgutanud Euroopa Liidu Struktuurifondide investeeringutoetus, mis võimaldas saada 40-50% investeeringute maksumusest. Nii on Hiiumaal valminud näiteks Padu Hotelli uus hoone, Sõru puhkeküla, Kauste uus puhkemaja Hellamaal, Moonsund ECO Ristna Puumetsa puhkemaja, Pihla talu söögimaja, Roose puhkemaja Orjakus.

Meie hinnangul on turismisektor jätkusuutlik, sest ta toetub kohalikule ressursile – Hiiumaa ilusale loodusele. Oleks vaja Hiiumaa külastajatele rohkem siia sobivat meelepärast tegevust pakkuda ning selle eest õiglast hinda küsida.

Turismiettevõtete näitajad

Majutatute arv elaniku kohta

TRANSPORT

Sektoris esindatud: Maanteetransport, meretransport ja õhutransport

Netokäive: 144 miljonit krooni, ↓ 1%

Töökohti: 288, ↑ 2%

Lisandväärtus: 41 miljonit krooni, ↓ 1%

Investeeringud: 7,3 miljonit krooni

Suurim investeering: ASS Transport OÜ uue tehnika soetamine summas
1,7 miljonit krooni

Keskmine palk: 5 944 krooni

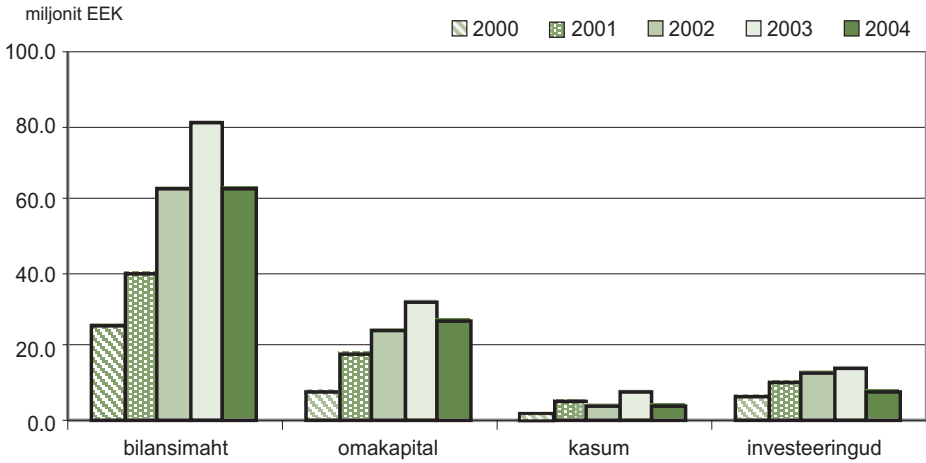
Vaatamata merelisele asendile on Hiiumaa transpordisektori suurim haru autotransport, mitte meretransport. Hiiumaa praamiühendustega tegelevad Saaremaa Laevakompanii ja Tiandra Shipping, sadamaid haldab riigile kuuluv Saarte Liinid. Lennuliikluseks vajalikku lennujaama haldab Kärkla Lennujaam, mis kuulub samuti riigile, regulaarset lennuühendust Tallinnaga korraldab Hiiu Maavalitsuse tellimusel Avies AS.

Autotransport jaguneb kauba- ja reisijateveoks. Kaupa veetakse nii Eestis, kui väljaspool – suur osa Hiiumaa ettevõtteid teostab vedusid üle Euroopa. Osadel ettevõtetel on aastate jooksul välja kujunenud kindlad kliendid, kellele otse teenust osutatakse, teised müüvad teenust läbi suurte ekspedeerijate. Vedajatel oli eelmisel aastal probleemiks kütuse hinna tõus ja madalad veohinnad, millega ei suudetud kulude kasvu katta. Vähesed ettevõtted suutsid kasumit teenida. Lootus olukorra paranemisse on uuel aastal, võimatud ei ole ka riski piiril balansseerivate ettevõtete raskused. Ellujäänutel on selle võrra lihtsam turul kohta leida.

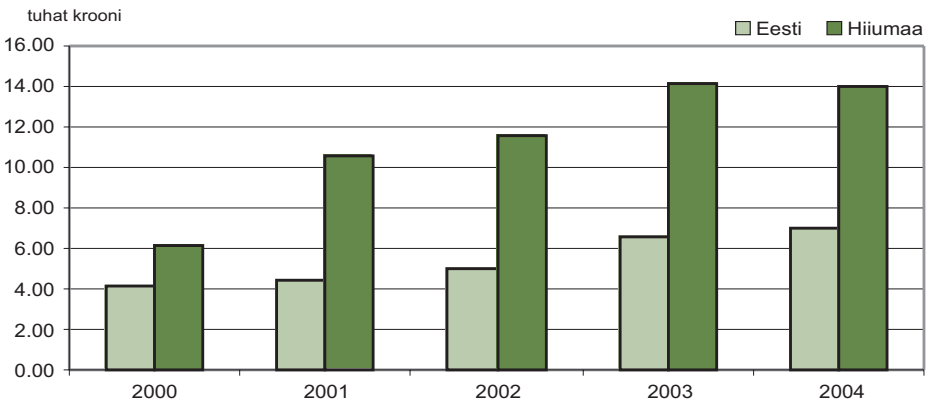
Reisijatevedu on üle Eesti koondumas suurte tegijate kätte – madal riigipoolne dotatsioon ja sellest tingitud olematu investeerimisvõime on sundinud paljusid väiksemaid ettevõtteid väljapääsu otsima ja osalust müüma. "Bussiimpeeriumite" jõujooned hakkavad kujunema (GO Grupp ja ATKO Grupp)– see on mängumaa, kuhu väikestel asja ei ole. Arvata on, et peale turu jagamist hakkavad suured ühiselt riigile survet avaldama, et bussitranspordi olukorda parandada. Ja odav see riigi jaoks olema ei saa.

Kärkla Lennujaam on tasemel väike lennujaam, kuhu lennuraja katte ja pikkuse poolest saaksid maanduda päris suured lennukid. Praegune funktsioon on peasjalikult ühenduse pidamine Tallinnaga 12 reisi nädalas ja väikelennukite vastuvõtt, mis aktiveerub eriti suvel. Lennurajal on korralik valgustusüsteem, et veelgi tõsta lennuohutust vajaks välja vahetamist navigatsioonisüsteem.

Transpordiettevõtete näitajad

Maanteetranspordi käive elaniku kohta

MUUD

Sektoris esindatud: Finantsvahendus, kindlustus, koolitus, energia müük, veevarustus, kommunaalteenused, tervishoiuteenused, turba kaevandamine jne

Netokäive: 54 miljonit krooni, ↓ 10%

Töökohti: 288, ↑ 3%

Lisandväärtus: 27 miljonit krooni, ↓ 10%

Investeeringud: 2,5 miljonit krooni

Suurim investeering: Kärkla Veevärk AS vee- ja kanalisatsioonitrasside ehitamine 2,0 miljonit krooni

Keskmine palk: 5 298 krooni

Muud on selline sektor, kus on kõik need ettevõtted, mille tegevus ühegi eelpool nimetatud sektoriga ei haakunud. Ettevõtted, mis sellesse sektorisse kuuluvad on väga erinevad ning seetõttu on ühiseid jooni raske välja tuua.

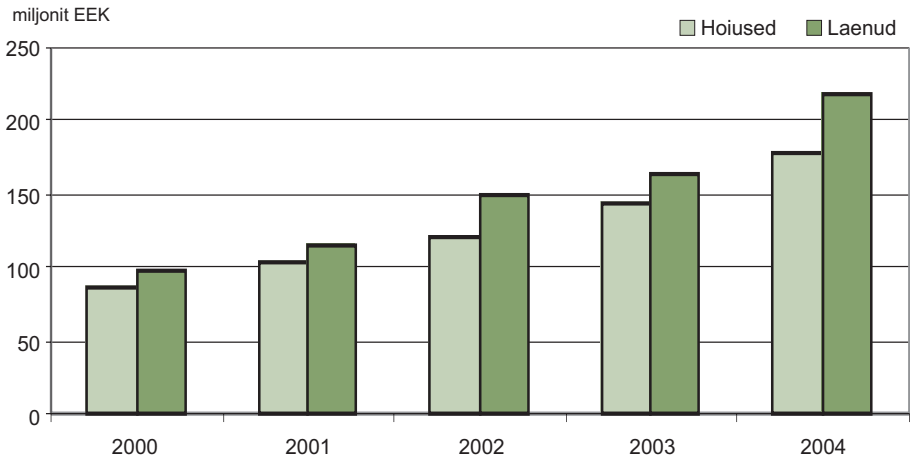
Hiiumaa suurim soojatootja – Kärkla Linnsoojus liideti emafirmaga kokku ja uus ärinimi sai olema Linnasoojus. Kärkla Veevärgist on seoses mahuka projektiga saamas suurt osa Hiiumaast veega varustav ettevõte, mille omanikuks on lisaks Kärdlale ka Pühalepa ja Käina vald.

Hiiumaa pangandusturul eelmisel aastal olulisi muudatusi ei toimunud. Hoiused kasvasid aastaga 22%, eraisikute hoiused kasvasid kiiremini, kui juriidiliste isikute hoiused. Hansapanga hoiuste turuosa Hiiumaal kahanes aastaga 1,4% ja oli 31.12.2004 seisuga 79,7%. Kokku olid Hiiumaa hoiused eelmise aasta lõpu seisuga üle 177 miljoni krooni.

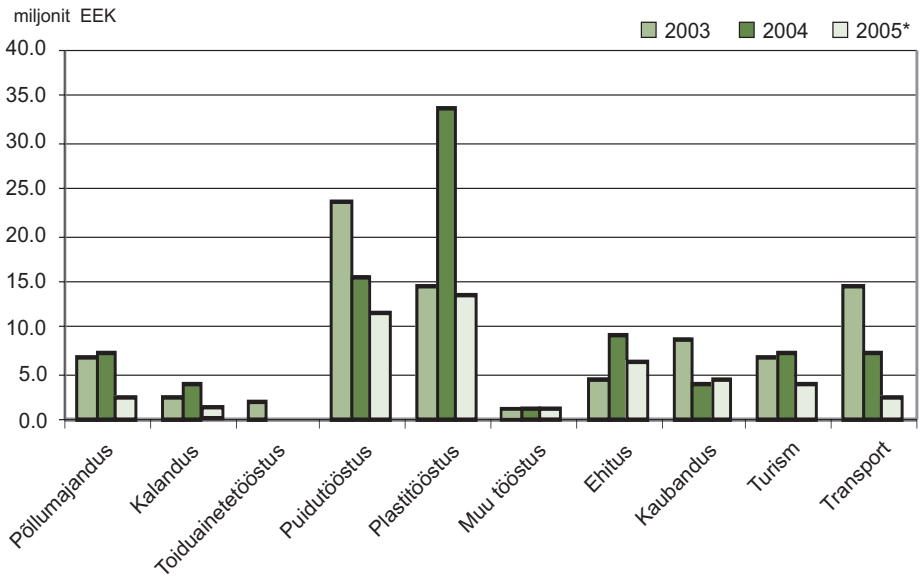
Laenude turuosa on keerulisem hinnata, sest teise pangana saarel esindatud Eesti Ühispanga kontor on struktuuriliselt alluv Haapsalu kontorile ja Eesti Panga statistika on laenude osas moonutatud. Ülevaate koostajatel ei õnnestunud ka täpsustamiseks vajalikke andmeid otse SEB Eesti Ühispanga Kärkla harukontorist saada. Küllap on salatsemise põhjuseks nõrgad tulemused, mida avalikkusele afišeerida ei taheta.

Kaudselt saab laenude turuosasid hinnata kliendi elu- või asukoha järgi tehtava statistika järgi, mille järgi oli Hiiumaa laenuturu suurus oli 218 miljonit krooni. Hansapanga laenude turuosa oli selle statistika järgi üle 66%. Turuosasse ei ole arvesse võetud nende suurte ettevõtete laene, mis Hansapanga siseselt on peakontorist väljastatud ja mille kodukontor asub Tallinnas. Laenude dünaamikat vaadates jääb silma, et nagu mujalgi Eestis on Hiiumaa laenude kasv kiirenenud – laenude maht kasvas 2004. aasta jooksul 34%. Hansapanga laenude maht kasvas turust kiiremini - aastaga 46% ja turuosa kasvas selle tulemusel 5,6%.

Hoiuste ja laenude kasv Hiiuemaal

Investeeringud majandusharude kaupa

III TÖÖHÕIVE

Töökohtade arv majandusharude kaupa

Enim uusi töökohti loodi 2004. aastal oodatult plastitööstuses. Antud sektori ettevõtted prognoosisid aasta alguses 70 uue töökohta loomist, tegelikult tekkis juurde 77 uut töökohta. Enim töökohti löid juurde Liisbet Tukat OÜ (36) ja M ja P Nurst AS (20).

Kaalukaim ja ilmselt kaugemaleulatava mõjuga sündmuseks oli AS Hiiu Kaluri tütar-ettevõtte AS Dagotar tehaste seiskumine aasta lõpus. Omanike enda avalduse alusel kuulutati veebruaris 2005 välja AS Dagotar pankrott, mille tulemusena kaotas töö 275 inimest. Et nendest 55 inimest olid pensionärid või eelpensioni õiguslikud sisenen lühikese aja jooksul tööturule 220 töötisijat. Nendest konkurentsivõimelisemad leidsid endale üsna pea uued töökohad, kahjuks kõik mitte enam Hiiumaal. 2005 märtsi lõpu seisuga oli Hiiumaa Tööturuametis registreeritud 451 (suurim registreeritud töötute arv) inimest. 2004 detsembri seisuga oli Hiiumaal registreeritud töötuid 260, seega kasv 191 inimest.

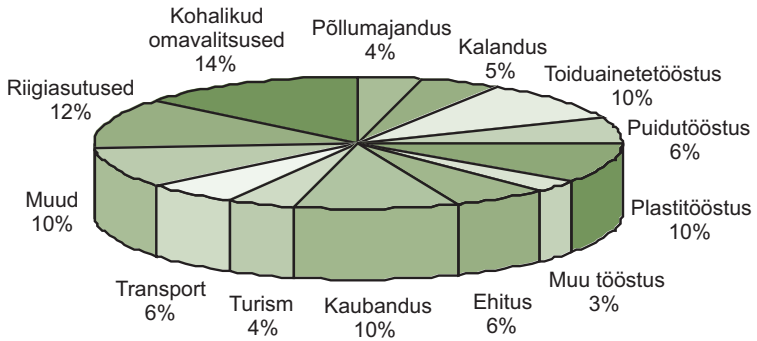
Sektoreid vaadates toimus töøjõuga olulisi muudatusi tekstiili- ja õmblustööstuses. Pankrotistus ca 50 inimesele tööd pakkunud OÜ Goldstyle. Õnneks tuli peagi uus ettevõtte mandrilt, kes asus tegutsema samades ruumides, pakkudes analoogilist tööd. Ilmselt saavad enamus Goldstyle töötajatest täna tööd samas kohas, aga juba uue tööandja käest. Et antud tootmisharu ettevõtted Hiiumaal teevad põhiliselt allhanget, on tellimuste kaotamise risk suur. Kõrge riski ilmeka näitena on tänaseks on oma tegevuse lõpetanud ka Kassaris tööd pakkunud õmblusettevõtte, kus töötas 18 inimest.

Et Dagotari töötajate koondamine jäi 2005 aastasse, Goldstyle töötajad leidsid enamuses tööd teistes õmblusfirmades ning avalikus sektoris oluliselt töökohti ei vähenenud (enamus keskastme juhtimistasandi ametikohti on saarelt juba niigi ära viidud), suuri muutusi töökohtade osas majandusharude lõikes 2004 aastal ei toimunud.

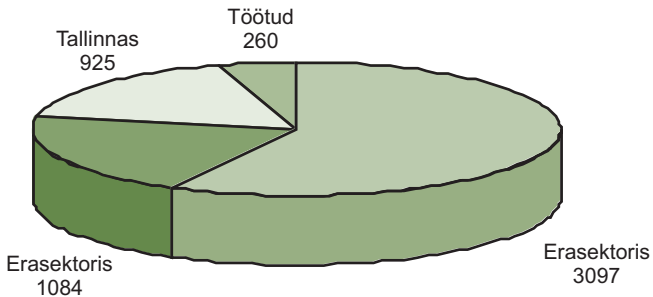
Kas ja kui suured muutused töøjõuturul tulevikus toimuvad, sõltub sellest kui edukalt suudab uus omanik käivitada endised Dagotari kalatehased ning kuidas läheb AS-il Dagomar.

Lisaküsitlusest põhiliste arenemist takistavate tegurite osas selgus, et Hiiumaa ettevõtjate üks põhiprobleeme on kvalifitseeritud töøjõu puudus. Töötisjad omakorda kurdavad töökohtade puuduse üle. Omavalitsused on viimase aasta jooksul asunud otsima teid kuidas koostöös ettevõtetega käivitada munitsipaallemuehitus, toomaks Hiiumaale kvalifitseeritud töøjõudu.

Tööhõive 2004

Hiiumaa elanikeregistrisse kantud inimeste tööhõive

Keskmine palk majandusharude kaupa

Hiiumaa on üks väheseid regioone Eestis, kus me saame rääkida regiooni keskmisest palgast majandusharude kaupa. Meie andmetel ei ole teistes regioonides sellist statistikat. Arvatavalt on sellisel statistikal nii pooldajaid kui vastaseid, sest mõnedes sektorites viitab liiga madal keskmine palk muude tasustamisvõimaluste kasutamisele ja maksude optimeerimisele.

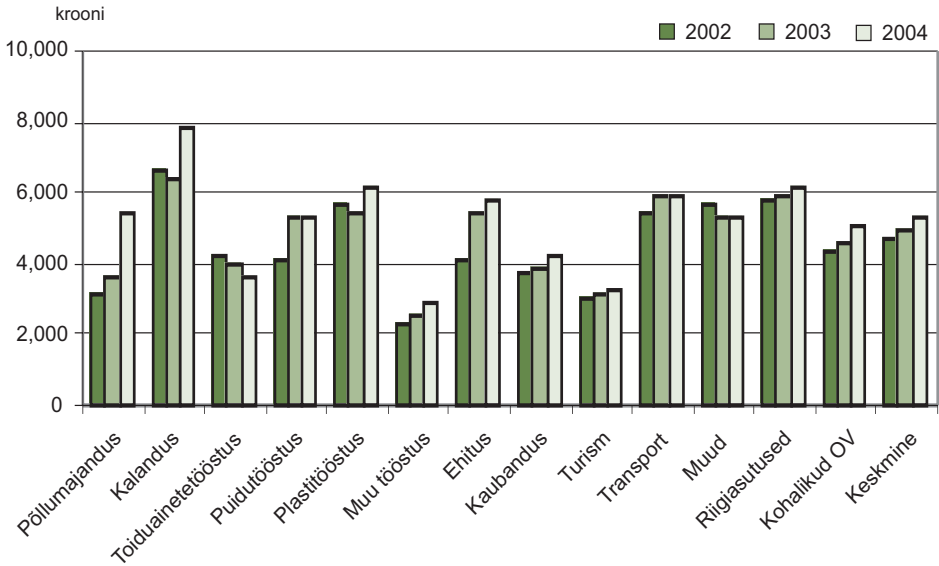
Nagu ka eelmisel aastal, võrdleme Statistikaameti poolt avaldatud ja meie enda poolt arvatud keskmist palka. Keskmise palga saame jagades meie andmed esitanud ettevõtete palgakulu aasta keskmise töötajate arvuga. Kuna meie andmebaas on oluliselt laiem, kui Statistikaameti oma, loeme meie keskmise palga numbrit tõepärasemaks. Statistikaamet kasutab keskmise palga leidmisel suuremate kui 20 töötajaga ettevõtete andmeid, meie teeme oma arvutuse tuginedes 93 ettevõtte ja 24 asutuse andmetele. Meie arvatud keskmine palk oli 2004. aastal 5267 krooni, Statistikaameti sama näitaja oli 5957 krooni. Hiiumaa keskmise palga võrdlemisel teiste maakondadega keskmiste palkadega saame aga hea ülevaate just Statistikaameti poolt avaldatud andmeid võrreldes, sest metoodika on maakondades üks.

Hiiumaa majandusharudest paistab kõrgeima keskmise palgaga silma kalandus, see on seletatav meremeeste raske töö eest makstavate suhteliselt kõrgete palkadega. Järgnevad plastitööstus, transport ja mõningase üllatusena ehitussektor.

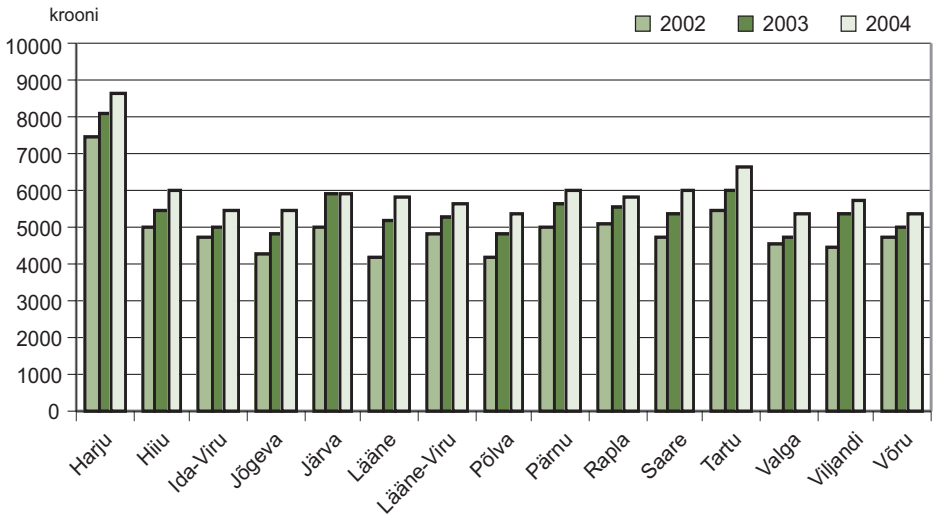
Kõige suurema kasvu on aastaga läbi teinud põllumajanduse keskmise palga kasv. Selle põhjuseid võib otsida põllumajandusse saabunud parematest aegadest, mille on põhjustanud toetuskeemide rakendumine. Kiiresti on kasvanud ka kalanduse ja muu tööstuse palgad. Arvatavasti on kalanduse palgatõusu kiirendanud EL liitumisest tulenev tööjõu vabam liikumine. Muu tööstuse puhul on tegemist väga madala baasiga, mistõttu on kiirem kasv mõistetav.

Maakondade lõikes on Hiiumaa pikka aega olnud väga heal positsioonil, mida on aasta-aastalt kaotatud. 2004. aastal kujunes kõrgeimaks Harjumaa keskmine palk (8615 kr), järgnesid Tartu (6679 kr), Saare (6010 kr) ja Pärnu (6002 kr). Hiiumaa keskmine palk on Statistikaameti andmeil viiendal kohal (5957 kr).

Keskmine palk majandusharude lõikes

Keskmine palk maakondade lõikes

IV AVALIK SEKTOR

Üldiseloostus

Avalik sektor on iga regiooni jaoks väga olulise tähtsusega, sest enamike avalike teenuste kättesaadavus mõjutab otseselt või kaudselt inimeste elukvaliteeti piirkonnas. Lihtsa loogika järgi peaksid avaliku sektori teenused kõikjal inimestele kättesaadavad olema ühesuguse kvaliteediga. Teiselt poolt näitab avaliku sektori hooldmine kohtadel riigi hoolimist maapiirkondades elavatest inimestest, samuti sisendab erasektorile kindlust tulevikus suhtes ja mõjutab piirkonna arengut.

Hiiumaa avalik sektor koosneb kahest, töötajate arvult suhteliselt võrdsest osast: 5 kohalikkude omavalitsust ja 34 saarel asuvat riigiasutust. Kohalike omavalitsuste töötajate kõrge osakaal on seletatav üldhariduskoolide õpetajate kajastamine omavalitsuste all. Omavalitsuste edukuse ühe mõõdiku – tulumaksu laekumise järgi elaniku kohta on kõik Hiiumaa kohalikud omavalitsused suhteliselt hästi pildil. Nii oldi 2004. aastal tulumaksu laekumise järgi ühe elaniku kohta Harjumaa järel teisel kohal. Kõige kiirema kasvu tegi tulumaks Käina vallas (22%). Küllap on suhteliselt edukas hakkamasaamine ka oluline põhjus, miks alustatud ühinemisläbirääkimised kuigi kiiresti edeneda ei taha. Tavaliselt kiputakse teema kilbile tõstma enne valimisi, peale seda unustatakse asi kiiresti.

Kui omavalitsuste töötajate arv on olnud aastate lõikes suhteliselt stabiilne, siis riigiasutuste osa on aasta-aastalt vähenenud. Riik on järk-järgult ka erinevate riigiametite otsustamistasandid maapiirkondadest välja viinud. Mõnel juhul on ka kliendi-teenidajad ära koondatud ning esindused likvideeritud. Tihti ei vaevutagi mõtlema sellele, et Hiiumaa on saar ja siit mere tagant ei ole kuigi lihtne Haapsalus kohtuistungil või paadi ülevaatus tegemas käia. Aktsiooni tulemus on maapiirkondade arengu pidurdumine – igasugune töökohtade kadumine mõjutab otseselt kogu piirkonna arengut.

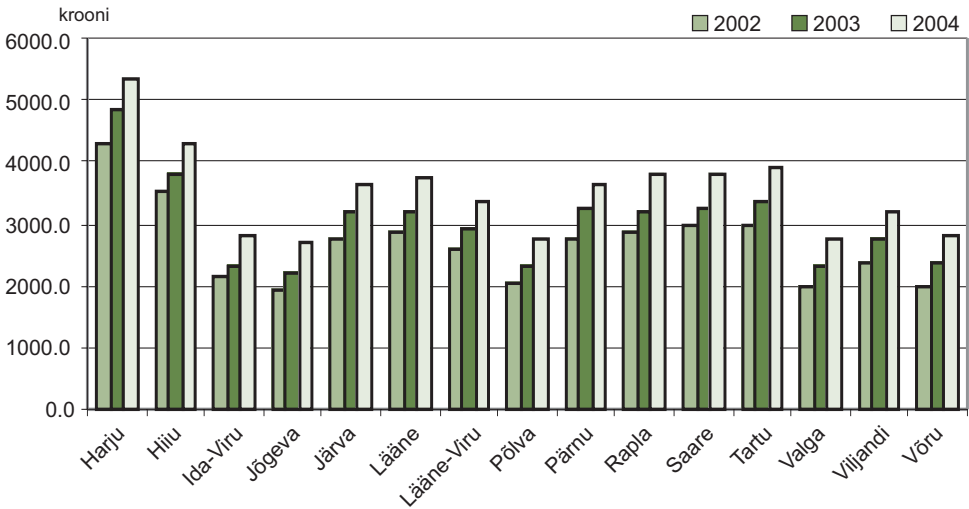
Osakaal tööhõives

Paari aasta taguses majandusülevaates välja toodud töökohtade jaotuses oli avaliku sektori osakaal 33%. See tulenes sellest, et avaliku sektori töökohtade tuvastamine on lihtsam, kui erasektoris. Tänapäevaks on riigiasutuste töökohtade kadumise ja erasektori valimi laienemise tulemusel avaliku sektori osakaal vähenenud 26%-ni. Võrdluseks teistel Läänemere saartel on avaliku sektori osakaal ka üle 40%. Veelgi madalamaks kujuneb 2005. aasta lõpu avaliku sektori töökohtade arv. Ülevaate koostamise ajaks on teada Hiiumaa Piirivalvepiirkonna kadumisest tulenevast koosseisude vähendamisest, Riigikaitseosakonna likvideerimisest ning Maksu- ja Tolliameti kohapealse büroo koosseisu vähendamisest. Vaatamata paari uue töökohta juurdelekkimisele väheneb avaliku sektori osakaal väga oluliselt.

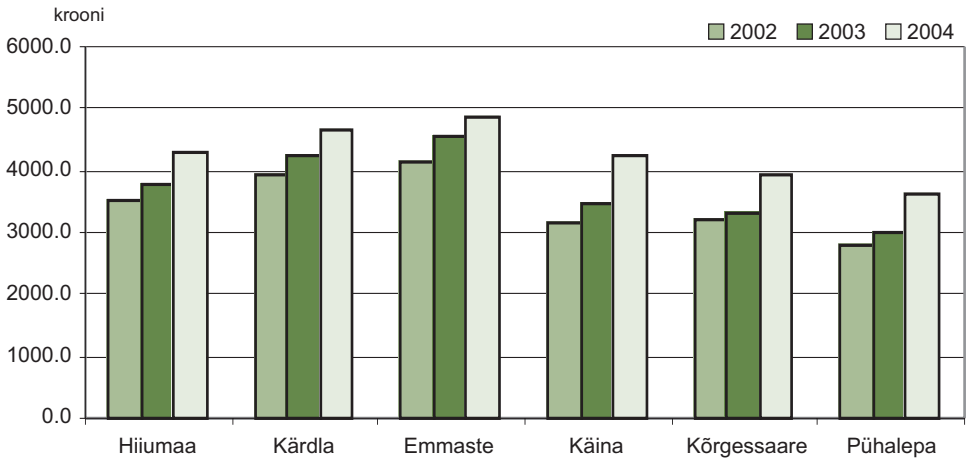
Keskmine palk

Traagilisemaks muudab riigi töökohtade kadumise seegi, et tegemist on reeglina kõrgemalpalgaliste töökohtadega - erasektori keskmised palgad on Hiiumaal endiselt madalamad, kui riigiametnikel. 2004. aastal oli Hiiumaa erasektori keskmine palk 5110 krooni, riigiametnike keskmine palk aga 5640 krooni. Erinevus on aastaga vähenenud, kuid ometi märgatav.

Tulumaksu laekumine elaniku kohta

Tulumaksulaekumised elaniku kohta Hiiumaal

V PROGNOOSID JÄRGNEVATEKS AASTATEKS

Kavandatavad investeeringud ja uued töökohad 2005

Laekunud ankeetide põhjal prognoositakse 2005. aastaks investeeringuid ja luuakse uusi töökohti järgmiselt:

Sektor	Investeeringud	Töökohad
Põllumajandus	2,3	1
Kalandus	0,5	0
Toiduainetetööstus	0	-346
Puidutööstus	11,6	17
Plastitööstus	13,4	20
Muu tööstus	0,3	-22
Ehitus	6,1	9
Kaubandus	4,4	6
Turism	3,9	5
Transport	2,6	-2
Muud	1,1	0
KOKKU	46,2	-312

Tulemusi mõjutab oluliselt kalatööstuse madalseis, ja teadmatus tuleviku suhtes – võimalikud on nii positiivne, kui negatiivne stsenaarium.

Majanduskeskkonna baromeeter

Saamaks teada Hiiumaa majanduse käekäiku mõjutavate inimeste meelestatust, oleme küsinud ettevõtjate ja riigiasutuse juhtide käest hinnangut Hiiumaa majanduse arenguvõimaluste kohta skaalal: olen optimist – 5; pigem optimist – 4; ei oska öelda – 3; pigem pessimist – 2, olen pessimist – 1.

Majandusharude keskmised hinnangud

Sektor	Ankeedile vastanuid			Keskmine hinnang		
	2002	2003	2004	2002	2003	2004
Põllumajandus	4	6	4	3,00	3,67	2,75
Kalandus	1	2	2	2,00	2,50	4,50
Tööstus	22	30	20	3,73	3,83	3,45
Ehitus	9	10	12	2,56	3,20	2,67
Kaubandus	10	15	8	3,60	2,87	3,38
Turism	7	8	12	4,14	3,13	3,00
Transport	9	10	7	3,78	3,40	3,57
Muud	10	10	9	3,10	3,30	3,00
Avalik sektor	27	15	20	3,27	3,67	3,30
KOKKU / keskmine	99	106	94	3,54	3,43	3,21

Ettevõtetele välja saadetud ankeetides palusime ka sellel aastal nimetada kolm suuremat takistust firma arendamisele ja laiendamisele Hiiumaal. Tööjõu puudust, enamik sõnastas selle kvalifitseeritud tööjõu puudusena, mainisid 21 ettevõtet. Kvalifitseeritud tööjõu puudusest rohkem äramainimist leidnud takistus oli praamiliiklus, mida mainiti 30 ettevõtte poolt. Kui praamiliikluse asetas takistusena esimesele kohale 13 ettevõtjat, siis tööjõu puudust mainiti esimesena 12 korral. Kokku pidasid vajalikuks meie antud ankeedi osa täita 63 ettevõtet ning neist 51 asetasid esimesele kohale kas praamiliikluse või tööjõu puuduse.

Ettevõtjate poolt lisatud huvitavad kommentaarid

- Arvan, et Hiiumaa majandusel on kaks perspektiivset haru- turism ja kergem tööstus, mis siis täna kajastub plastitööstuse näol. Näen mõlemal harul perspektiivi, kuid ka puudusi.
- Puudub Hiiumaa arengu kui terviku eest vastutav organ.
- Probleemiks on tööjõu äravool saarelt, et saada äraelamiseks paremat palka mandrilt ja piiri tagant.
- Turism võiks olla paremini korraldatud, peaks olema rohkem tegevust turistidele. Hiiumaal võiks olla perspektiivne SPA jt tervist edendavate asutuste tegevus.
- Järjest perspektiivumaks muutuv, ilmselt varsti kaduv maakond. Kui ei suudeta poliitilisel tasandil riigi abiga midagi ära teha ei ole meil varsti elementaarseks eluks vajalikke teenuste ja abi liike. Tootjate Ühendus on enesega rahulolevate vanade kogunemispaik, kes ei näe kaugemale, kui omaenese vajadused ja kes ei mõista olukorra tõsidust. Nemad esindavad Hiiumaa ettevõtjaid, kuid ei tea siseturu töötajate probleemidest ja muredest suurt midagi.
- Alaline Hiiumaa elanikkond väheneb. Kümne aasta pärast 8000-9000 alalist elanikku, enamus üle keskea, siit kõik ülejäanu.
- Miskipärast on üha rohkem hakanud Hiiumaa majandust takistama ühenduse pidamine mandriga.
- Ühiselt ühiste eesmärkide nimel!
- Hiidlased sõltuvad laevühenduse piletihindadest kuna kaup liigub praamiga Hiiumaalt ära. Elektrienergiaga varustamine on seotud suure riskiga, kvaliteet halb ja võib katkeda. Kvalifitseeritud tööjõu puudus takistab keerukamate tööde toomist. Eesti konkurentsivõime väheneb meie hindade tõustes. Ainult turismiga ei ole võimalik Hiiumaal ära elada, kuna hooaeg on ainult 3 kuud.
- Puidutööstuses on ruumi palju. Ettevõtte eraldi ei saa vähendada tööjõupuudust.
- Hiiumaa majandusel paistab olevat nii positiivseid kui negatiivseid väljavaateid. Üldine riigi nõrkus ja peataolek (s.h praamiühendus) mõjutab ka ettevõtete meeleolu. Noorte ja edukate äride vähesus teeb ettevaatlikuks. Samas on Hiiumaa maksu- maksjate hulgas kümneid edukaid (endisi) hiidlasi. Positiivne on iga üksiku ettevõtte suhteliselt hea majandusseis ja nende kasvavad tellimused.

VI ANDMEID ESITANUD ETTEVÕTTED

Ettevõtte nimetus	2003			2004		
	Käive tuh EEK	Kasum tuh EEK	Tööta- jate arv	Käive tuh EEK	Kasum tuh EEK	Tööta- jate arv
Aalotar Invest AS	3 650	1 080	1	3 163	385	1
Abermex OÜ	562	50	5	725	25	5
Alpeta OÜ	918	70	18	1 972	166	18
Andra KE AS	2 674	-528	17	1 884	-1 465	11
Anmar Trans OÜ	520	1	1	1 266	28	1
Anu-Maie Jõgi Pihla talu	342	9	2	417	11	3
Apestex Kaubandus AS	1 674	448	1	1 511	-88	1
Ari Kaup OÜ	31 254	449	16	33 860	411	14
ASS Transport OÜ	14 006	1 186	7	14 532	1 214	8
Automa AS	1 968	309	8	1 577	25	6
Belaisa OÜ	9 250	3 685	2	14 772	2 991	3
Berku Eritööd OÜ	6 993	842	13	7 312	265	13
B-Plast AS	8 444	1 277	39	7 299	482	33
Dago Ehitus OÜ	7 020	280	11	8 037	90	16
Dagofor OÜ	3 910	-937	6	4 841	661	6
Dagopen OÜ	3 201	70	7	4 079	103	8
Dagosan OÜ	5 144	177	7	2 818	1	7
Dagosent OÜ	395	21	3	418	21	3
Dagö Forest OÜ	212	46	1	12 067	8	1
Dagö Hindersystem OÜ	5 202	101	6	5 962	388	5
Dagöplast AS	47 014	5 552	52	54 928	2 206	58
Dale LD. AS	13 130	1 442	26	19 088	3 252	32
Dorado Kakapüük OÜ	2 565	-303	5	3 615	664	5
Ehtar Puit AS	7 236	369	12	6 049	-177	12
Emmaste Hambaravi OÜ	551	100	2	453	75	2
Enno Vallikivi Liivapeetri talu	381	371	0	667	820	0
Enntrans AS	6 500	-369	11	5 615	19	10
Estpak Plastik AS	18 197	3 391	20	24 058	3 439	24
Faasion OÜ	31 469	454	18	37 846	523	20
Fonax AA OÜ	10 633	222	7	12 928	718	8
Halupuu Firewood Products OÜ	415	-22	3	452	-119	5
Hiiu Autotrans OÜ	11 344	641	34	13 100	-17	34
Hiiu Mets MV OÜ	6 947	29	5	7 867	20	5
Hiiu Teed OÜ	20 022	2 815	41	37 241	4 007	41
Hiiulink OÜ	5 910	766	19	5 885	475	23
Hiiumaa Agro OÜ	3 071	8	19	3 820	12	19
Hiiumaa Erametskond OÜ	1 312	148	2	4 552	917	2
Hiiumaa Mereagentuur AS	10 451	-107	28	11 655	11	28
Hiiumaa Tarbijate Ühistu	91 452	637	165	99 095	1 085	160
Himifil AS	2 623	-181	7	2 067	28	7
HK & Rent OÜ	946	57	5	1 051	37	5
HM Puidukaubandus OÜ	50 067	2 497	5	55 370	4 837	8

Honga AS	8 042	335	22	8 406	493	22
Hotell Sõnajala OÜ	462	0	4	512	-30	5
IV Elekritööd OÜ	4 083	5	11	4 298	16	11
J.Preo OÜ	270	-205	1	640	229	1
Jansen OÜ	528	-49	3	483	-12	3
Jüri Padu Hotell	852	59	2	1 807	259	3
Kaluritalude ühistu Kakri	97	-38	3	101	-9	3
Kapastu OÜ	493	-6	1	335	44	1
Kaskisaare OÜ	600	-40	6	626	5	6
Kassariotsa OÜ	116	30	0	58	-44	0
Kauste OÜ	917	204	2	836	-128	2
Keldrimägi TÜ	602	135	2	366	-74	1
Kemehh AS	3 508	392	19	2 294	-330	18
Kerttu Sport OÜ	3 843	858	5	4 019	198	4
Klemet AS	44 550	3 429	27	29 141	273	29
Kõriku Puit OÜ	3 379	724	6	2 762	325	6
Käina Apteek OÜ	3 492	58	6	3 811	118	6
Kärdla Apteek OÜ	6 990	229	8	7 805	347	8
Kärdla Veevärk AS	2 779	143	7	3 263	123	9
Lauka Saeveski OÜ	2 463	2	12	3 435	294	12
Lehtma Saeveski OÜ	5 909	1	20	6 519	-207	19
LEVA AS	4 852	429	9	5 335	364	7
Liisbet Tukat OÜ	8 436	1 998	88	15 813	2 862	124
M ja P Nurst AS	41 681	2 943	63	56 276	5 950	83
Magnuse Äri OÜ	4 332	259	4	4 015	169	4
Mainegrupp OÜ	1 341	119	5	1 787	165	4
Mameta H OÜ	1 521	55	5	1 537	-3	7
Matto Maad OÜ	2 342	400	3	1 153	-34	6
Matto MK ja KV Büroo OÜ	2 799	-94	9	3 020	0	4
Meritik OÜ	1 304	-68	13	2 077	418	14
Metsaster Haldus AS	500	556	3	285	4	1
Moonsund ECO OÜ	0	0	0	241	6	2
Männaka OÜ	538	153	6	682	659	6
Neli Aastaaega OÜ	1 023	-79	7	1 746	-282	9
Niiluse Kaubanduse AS	14 005	-188	19	13 132	91	19
Numitor OÜ	3 596	159	6	3 817	55	6
Näkman SAT OÜ	2 762	-28	5	2 869	46	4
Orjaku Mõisakoha OÜ	306	160	1	417	1 259	1
Paler PT OÜ	2 057	22	16	2 352	2	16
Pharma Systems Eesti OÜ	6 322	-80	25	7 333	-215	31
Pildikoda OÜ	1 315	103	2	1 160	14	2
Plastiktoos OÜ	5 274	1 082	10	7 036	1 255	12
Puulau Matkamaja OÜ	373	31	1	313	2	1
Rammar AS	13 202	485	44	18 467	-350	47
REKO AKM AS	7 959	335	8	7 215	450	6
Rusty OÜ	1 546	304	3	1 977	210	4
Safety System Estonia OÜ	447	99	0	774	255	0
T.Türnpuu OÜ	1 104	11	2	1 131	25	3

Tiit Liinid OÜ	11 593	-741	43	12 426	66	42
Tiit Reisid OÜ	15 729	357	5	18 142	152	5
Tähva OÜ	4 864	335	5	5 772	420	5
V.J. Hambaravi OÜ	579	-26	3	730	0	3
Vesset OÜ	23 654	1 853	17	31 002	245	31
Vetsitall OÜ	841	-61	5	792	44	5
Viirisepa OÜ	821	12	5	1 016	1	7
Väino & KO OÜ	1 799	73	4	1 981	65	4
KOKKU	734 367	44 388	1 268	851 252	44 814	1 364

VII HIIUMAA EDUKAD ETTEVÕTTED 2004

Dale LD. AS
Estpak Plastik AS
Faasion OÜ
Fonax AA OÜ
Hiiu Teed OÜ

Hiiumaa Tarbijate Ühistu
HM Puidukaubandus OÜ
Liisbet Tukat OÜ
M ja P Nurst AS
Plastiktoos OÜ

Kolm traditsioonilist **eriauhinda**:

Aasta Tegija – Hiiu Teed OÜ

On parandanud kõiki majandusnäitajaid ja on valitud metoodika järgi aasta parim ettevõtte Hiiumaal. Käibe- ja kasumi kasv saavutati peamiselt tänu väljapoole Hiiumaad tehtavate tööde mahu suurenemisele.

Aasta Investeerija – Liisbet Tukat OÜ

Investeeris 10 miljonit krooni uue tootmishoone ehitusse Nurste külas Emmaste vallas. Tootmiruumide remont tõstis töötajate töötingimused uuele tasemele ja lubas töötajate arvu ning töömahtu olulisel määral suurendada.

Aasta Alustaja – Linnumäe Puhkekeskus OÜ

Avas Kärkla lähisel artaktiivse forellipüügi- ja söögikoha, mis täitis tühimiku nii turistide kui kohalike jaoks.

Hiiumaa edukate ettevõtete väljaselgitamiseks on kasutatud Äripäeva TOP-i koostamise metoodikale sarnanevat meetodit. Metoodika on suhteliselt lihtne - ettevõtted reastatakse käibe, käibe kasvu (kordades), kasumi, kasumi kasvu (absoluutarvudes), ROE (omakapitali tootlikkus) ja palgakulu järgi. Äripäev kasutab palgakulu asemel käiberentaabluse näitajat, mis meie arvates ei ole erinevate sektorite kõrvutamisel õige, ka mitmed ettevõtjad on arvanud samuti. Vastavalt saadud järjestusele saab iga ettevõtte kohapunkte. Saadud kohapunktid summeeritakse ja ettevõtte, kes saab kõige vähem punkte on parim. Seekord on läinud niimoodi, et Äripäev on oma Hiiumaa TOP-i juba 04. mail 2005 avalikustanud ning kuigi nende valim oli pisut väiksem, ei erine tulemused olulisel määral meie tulemustest.

VIII SÜNDMUSED 2004

Subjekttiivne valik sündmusi, millega 2004. aasta on meelde jäänud:

- Linnumäe Puhkekeskus OÜ – Hiiumaa esimene forellitiik ja söögikoht
- Palladium Cup, Lastefestival, Kõpu Päikeseloojangumuuska ja teised üritused mitmekesistavad Hiiumaa suve.
- Saeveski Rehemäel – saagimise uus tase. Hiiumaa palk jääb enamus Hiiumaale, Saaremaalt tuuakse lisa.
- Dagotari vastu algatati pankrotimenetlus
- Sõru –Triigi liinil alustas sõitmist suurem (nn Laid-tüüpi) parvlaev, mis pakub oluliselt suuremat mugavust reisijatele ja rohkem tekkipinda autodele. Operaator Tiandra Shipping LTD.
- Hiiumaa omavalitsusi on taas haaranud ühinemistuhin - Pühalepa valla ettepanek kõigile Hiiumaa kohalikele omavalitsustele.
- Hiiumaa Tarbijate Ühistu sulgeb kaupluse Tallinnas
- Mitmete majutusasutuste uuendamine ja uute lisandumine.
- Kütuse hinnatõus sõi kõikide autotranspordi ettevõtete kasumid.
- Põllumeestele laekus esimest korda suurem otsetoetus – aasta mis muudab põllumajanduse tasuvamaks ja maandab riske nii pankade, kui partnerite jaoks
- Hiiu Maavanemaks saab teist ametiaega Hannes Maasel
- Hiiumaa kahest ajalehest sai üks – Saaremaa Raadio AS ostis ära ajalehe Hiiumaa
- Liisbet Tukat OÜ uue tootmishoone valmimine
- Hiiumaa Mereagentuur AS Näkitiigi kauplus avati uues asukohas ja oluliselt suuremana
- Plastiktoos OÜ tootmise laiendamine ja tootmishoone renoveerimine

IX KOKKUVÕTE

Hiiumaa majanduselu on 2004. aastal mõjutanud peamiselt välised faktorid. Euroopa Liiduga liitumine on Hiiumaa majandusele mõjunud nii positiivselt, kui negatiivselt. Põllumajanduses, turismisektoris ja ehituses on näha selgelt positiivseid trende (otse- ja investeringutoetuste rakendumine. Positiivsus on kandunud ka ehitussektorisse). Kalanduses ja toiduainetetööstuses on mõju olnud teistsugune – tänu Euroopa Liiduga liitumisele on kadunud kalatööstuse sihtturg, mida kaudselt võib pidada ka üheks pankroti põhjuseks. Tööjõu vabam liikumine on kalanduses avaldanud survet tööjõukulude suurenemiseks.

Teiseks suuremaks väliseks faktoriks peame hiidlaste jaoks üliolulises praamiühenduses toimunud riigihanget ja sellest tulenevat ebakindlust. Usume, et ebakindlus võis otseselt või kaudselt mõjutada ettevõtjate investeerimisotsustusi ning meelsust. Erinevate ministrite erinevad seisukohad ja ministrite kiire vahetumine ei loo ettevõtjale pilti hea kvaliteediga ühendusest ning stabiilsest tulevikust. Peab kahetsusega tunnistama, et selles osas ei ole olukord ka tänaseks oluliselt paranenud, sest uus riigihange on 2006. aastal tulemas ning milliseid saavad tingimused olema peale seda, on täna veel vara öelda.